

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální patologie a sociologie

**Užití donucovacích prostředků Policií České republiky u osob
dopouštějících se protiprávního jednání**

Bakalářská práce

Autor: Tomáš Novák
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková
Oponent práce: Mgr. Lucie Špráchalová

Zadání bakalářské práce

Autor: Tomáš Novák

Studium: P16K0319

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Užití donucovacích prostředků Policií České republiky u osob dopouštějících se protiprávního jednání**

Název bakalářské práce AJ: The use of coercive measures of the Czech republic Police at persons committing lawless behaviour

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Závěrečná práce se zabývá donucovacími prostředky Policie České republiky, jejich výčtem, využitím a účinností proti člověku páchajícím protiprávní jednání. V teoretické části práce jsou definovány jednotlivé pojmy, základní terminologie a problematika daného tématu. Předmětem práce je i oblast protiprávního jednání z hlediska zákonnosti a skupiny problémových osob, které se jej dopouštějí. V rámci praktické části je realizováno vlastní dotazníkové šetření.

ADAMS, J. Ronald, REMSBERG, Charles a MCTERNAN, Thomas M. Jak přežít v betonové džungli: (street survival): zkušenosti amerických policistů v boji se zločinem. 1. vyd. Praha: Armex, 2001. 357 s. ISBN 80-86244-19-9. ČESKO. Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. 8. vyd. Praha: Armex Publishing s.r.o., 2017. 180 s. ISBN 978-80-87451-47-2. ČESKO. Úplné znění zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky; Úplné znění zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích; Úplné znění zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; Úplné znění zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. 11. vyd. Praha: Armex Publishing s.r.o., 2017. 157 s. ISBN 978-80-87451-48-9. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4. NESVADBA, Petr. Policejní etika. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7380-195-3. VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014. 461 s. ISBN 978-80-7400-543-5. ZÁMEK, David. Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 197 s. ISBN 978-80-7380-429-9.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Oponent: Mgr. Lucie Špráchalová

Datum zadání závěrečné práce: 22.1.2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí práce Mgr. et Mgr. Terezy Raszkové samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Pardubicích dne 24. 4. 2019

Tomáš Novák

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval Mgr. et Mgr. Tereze Raszkové za ochotu, obětavou pomoc a odborné vedení při tvorbě bakalářské práce.

ANOTACE

NOVÁK, Tomáš. *Užití donucovacích prostředků Policií České republiky u osob dopouštějících se protiprávního jednání*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 63 s. Bakalářská práce.

Bakalářské práce se zabývá donucovacími prostředky používané Policií České republiky proti osobám, jež se dopouštějí protiprávního jednání. V úvodu je představena Policie ČR, její základní úkoly i hierarchické uspořádání. Dále je definováno protiprávní jednání a osoby, které se takového jednání dopouštějí, jsou zde rozděleny do několika kategorií, z nichž každá je definována z více úhlů pohledu. Empirická část práce zjišťuje, zda jsou příslušníci Policie České republiky dostatečně vycvičeni k používání donucovacích prostředků proti vybraným skupinám osob páchající protiprávní jednání.

Klíčová slova: Policie České republiky, donucovací prostředky, mladiství, recidivisté, návykové látky

ANNOTATION

NOVÁK, Tomáš. The use of coercive measures of the Czech republic Police at persons committing lawless behaviour. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 63 p. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the coercive means used by the Police of the Czech Republic against persons who commit an infringement. The introduction introduces the Police of the Czech Republic, its basic tasks and hierarchical arrangement. Furthermore, the offense is defined, and those who do so are divided into several categories, each of which is defined from multiple points of view. The empirical part of the thesis investigates whether members of the Police of the Czech Republic are sufficiently trained to use coercive measures against selected groups of persons committing illegal activities.

Key words: The Police of Czech Republic, coercive means, underage, recidivist, addictive substances

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta.....

OBSAH

Úvod	10
1 Policie České republiky.....	12
2 Donucovací prostředky Policie České republiky.....	15
2.1 Obecná ustanovení.....	15
2.2 Donucovací prostředky (DP).....	16
2.3 Povinnosti policisty při použití donucovacího prostředku nebo zbraně.....	17
2.4 Charakteristika vybraných donucovacích prostředků	17
3 Protiprávní jednání.....	21
3.1 Přestupek	21
3.2 Trestný čin	22
3.3 Skutková podstata trestného činu	22
4 Skupiny osob dopouštějící se protiprávního jednání.....	24
4.1 Nezletilí a mladiství.....	24
4.2 Recidivisté	26
4.3 Osoby pod vlivem alkoholu a jiné návykové látky	27
4.4 Drogová kriminalita.....	28
5 Výzkumné šetření.....	31
5.1 Cíle výzkumného šetření	31
5.2 Výzkumná metoda.....	32
5.3 Realizace výzkumného šetření a metoda sběru dat	33
5.4 Výzkumný soubor	34
5.5 Vyhodnocení výzkumného šetření	36
5.6 Diskuse	51
Závěr.....	55
Seznam použitých zdrojů	57

Seznam tabulek.....	61
Seznam příloh	63

Úvod

Použití donucovacích prostředků patří mezi pravomoci bezpečnostních složek, jež zabezpečují ochranu života, majetku a veřejného pořádku. Jednou z těchto složek je Policie České republiky (Policie ČR, policie, PČR), kterou se zabývá první kapitola práce. Je zde popsán hlavní úkol Policie ČR, její organizace, a jsou zmíněny další orgány, pod které Policie ČR spadá a zodpovídá se jim.

Ve druhé kapitole se práce zabývá samotnými donucovacími prostředky, definuje je a popisuje. Uvádí každý existující donucovací prostředek, přičemž některým se věnuje podrobněji. Dále zmiňuje situace, ve kterých se různé donucovací prostředky nejvíce hodí použít. Práce současně konkretizuje situace a podmínky pro použití jednotlivých donucovacích prostředků.

Třetí kapitola se věnuje pojmu protiprávní jednání. Zde jsou rozlišeny dvě kategorie uvedeného jednání a to přestupek a trestný čin. Každá z kategorií je rozebrána, definována a dána do souvislosti s užitím konkrétních donucovacích prostředků.

Čtvrtá kapitola se orientuje na skupiny osob, jež se protiprávního jednání dopouštějí. Jsou zpracovány čtyři skupiny; nezletilí, mladiství, recidivisté a lidé jednající pod vlivem alkoholu či jiné omamné látky. Jsou zde uvedeny různé pohledy na pojmy “nezletilí” a “mladiství.” U lidí jednajících pod vlivem alkoholu či jiné omamné látky se práce krátce zaměřila na změny v chování případně poruchy osobnosti jedinců závislých na těchto látkách.

Praktická část mapuje nejčastěji používané donucovací prostředky proti výše uvedeným skupinám osob páchající protiprávní jednání, a zda jsou k jejich užívání policisté dostatečně vycvičeni. Realizována je formou kvantitativního výzkumu, ve kterém byl vybrán výzkumný vzorek policistů ČR z Pardubického kraje, kteří byli osloveni formou dotazníků. V závěrečné diskusi jsou shrnuty výsledky výzkumného šetření a současně porovnány s odbornou literaturou a jinými závěrečnými pracemi zabývající se vybranou problematikou.

Téma práce jsem si vybral zejména proto, že jsem sám zaměstnán u Policie ČR a používání donucovacích prostředků patří k náplni mé práce. Donucovací prostředky policista používá proti jedincům jednajícím v rozporu s právními normami, tedy chováním společensky nežádoucím. Cílem bakalářské práce je shrnout a uceleně interpretovat dostupné poznatky o používání donucovacích prostředků příslušníků Policie České republiky proti skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání. Zjistit konkrétní skutečnosti o použití jednotlivých donucovacích prostředků, zejména četnost a specifika užití donucovacích prostředků proti skupinám osob páchající protiprávní jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek).

Autoři, kteří se zvolenou problematikou více zabývají, jsou například Vangeli (2014), Spirit (2008), Marešová (2011) a další, viz seznam použité literatury. Závěrečná práce je určena širší veřejnosti a čtenářům zajímající se o problematiku používání donucovacích prostředků.

1 Policie České republiky

Hendrych uvádí, že Policie ČR je součástí veřejné správy. Je vykonavatelem státní správy a tak také jedná a vystupuje jménem státu. Policie v obecném smyslu zahrnuje činnosti veřejné správy, jejichž účelem je mocensky chránit veřejný zájem (Hendrych, 2009). Podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů ve znění pozdějších předpisů patří Policie České republiky mezi veřejné bezpečnostní sbory s celostátní působností. „Policii České republiky řadíme mezi veřejné sbory, které jsou označovány jako tzv. další součásti státní správy a vedle vlády, ministerstev, jiných správních úřadů a hlavy státu jsou přímými vykonavateli státní správy a součástmi moci výkonné.“ (Filák, 2009, s.7) Mezi zmíněné sbory patří vedle Policie České republiky Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Bezpečnostní a informační služba (BIS) a Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI). „Pojem bezpečnostní sbor není legálně definován, nicméně z tohoto označení vyplývá nasměrování činnosti sboru, tedy plnění úkolů bezpečnostního charakteru.“ (Filák, 2009, s. 8)

Policie České republiky je přímo podřízena ministerstvu vnitra. To, jak uvádí zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ve znění pozdějších předpisů, vytváří podmínky pro plnění úkolů Policie ČR. Vydává vyhlášky, interní předpisy a podílí se na přípravě nařízení vlády. Ministerstvo vnitra kromě jiných úkolů kontroluje činnost policie. Dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů ve znění pozdějších předpisů pak policejní prezident odpovídá za činnost policie ministrovi vnitra, který je dále odpovědný za činnost policie vládě České republiky a v rámci kontroly veřejné správy Parlamentu České republiky, jehož je povinen o činnosti resortu informovat. Ministr vnitra jmenuje a odvolává policejního prezidenta ze své funkce. (Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů)

Úkoly Policie a prostředky k jejich plnění

Úkoly Policie ČR dle Filáka vymezuje zákon č. 273/2008Sb., o Policii ČR, který tak konkretizuje obsah činnosti policie a vymezuje věcnou působnost. Zákon stanoví, že policie plní tyto úkoly:

- chrání bezpečnost osob a majetku;
- spolupůsobí při zajištění veřejného pořádku, byl-li porušen, činí opatření k jeho obnovení;
- vede boj proti terorismu;
- odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele;
- koná vyšetřování o trestných činech;
- zajišťuje ochranu státních hranic ve vymezeném rozsahu;
- zajišťuje ochranu ústavních činitelů České republiky a bezpečnost chráněných osob, kterým je při jejich pobytu na území České republiky poskytována osobní ochrana podle mezinárodních dohod;
- zajišťuje ochranu zastupitelských úřadů, ochranu sídelních objektů Parlamentu, pokud zákon nestanoví jinak, prezidenta republiky, Ústavního soudu, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva vnitra a dalších objektů zvláštního významu pro vnitřní pořádek a bezpečnost, které určí vláda na návrh ministra vnitra; rovněž zajišťuje ochranu objektů, pro které taková ochrana vyplývá z mezinárodní dohody, kterou je Česká republika vázána;
- dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu a spolupůsobí při jeho řízení - odhaluje přestupky - projednává přestupky, pokud tak stanoví zvláštní zákon
- vede evidenci a statistiky potřebné pro plnění svých úkolů;
- vyhledává celostátní pátrání; přitom je oprávněna zveřejňovat údaje nezbytné k identifikaci hledaných osob;
- na základě vyznění orgány Vězeňské služby České republiky provádí úkony související s bezprostředním pronásledováním osob, které uprchly z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody;
- zadržuje svěřence s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou, kteří jsou na útěku, a spolupůsobí při jejich vyhledávání;

- zajišťuje pohotovostní ochranu jaderných zařízení, která určí vláda České republiky, a podílí se na fyzické ochraně jaderného materiálu při jeho přepravě podle zvláštního zákona;
- kontroluje doklady o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla podle zvláštního právního předpisu. (Filák, 2009)

Filák dále zmiňuje, že popsaná ustanovení jsou uvozena základním pojetím policejní práce jako služby veřejnosti, což souvisí s uplatňováním nového přístupu a filosofie policejní práce ve stylu Community policing¹. Ta je založená na „pro-aktivním přístupu policie, spočívajícím v zohledňování potřeb veřejnosti a směřující k vybudování prostoru podpory, součinnosti, důvěry a pocitu vzájemnosti mezi policií a veřejností.“ (Filák, 2009, s.9)

¹ Profesionální a zároveň k veřejnosti vstřícný výkon policejní práce, který se opírá o ochotu veřejnosti podílet se na věcech veřejných. Předmětem zájmu community policing jsou následky, které kriminalita způsobuje, vzniklé škody a potenciální hrozby. Na základě komunikace mezi všemi zmíněnými – tedy policií i veřejností, vznikne řada aktivit, které jsou zaměřené především na odstraňování příčin těchto problémů. (mvcr.cz, 2019, online)

2 Donucovací prostředky Policie České republiky

Dle Ščurka lze souhrnným termínem donucovací prostředky chápat veškeré prostředky, které jsou použity při sjednání práv za použití síly. Policisté jsou při plnění úkolů Policie České republiky oprávněni, za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem, použít k provedení nebo dokončení služebního zákroku donucovací prostředky a zbraň. (Ščurek, 2000).

2.1 Obecná ustanovení

„Policista je oprávněn použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku.“ (ustanovení § 53 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR) V zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky se dále uvádí: „Policista je oprávněn použít při zákroku donucovací prostředek a zbraň, k jejichž používání byl vycvičen.“ (ustanovení § 53 zákona. č. 273/2008 S., o policii ČR) Ščurek dodává, že existuje několik donucovacích prostředků. O použití konkrétního donucovacího prostředku pak rozhoduje sám policista, velitel zakročující jednotky anebo popřípadě nadřízený tohoto velitele a to tak, aby bylo dosaženo účelu sledovaného zákonem; přitom je použito takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání. Je třeba si uvědomit, že použití donucovacích prostředků přispívá ke zvýšení bezpečnosti práce policistů ve službě, neboť jejich zákrok je tak efektivnější. Mimo jiné se uvádí i finanční ulehčení, protože vybavený policista může nahradit i dva nevybavené policisty, čímž se ušetří náklady státu, a v neposlední řadě se zvýší efektivita potírání kriminality a dodržování zákona. Policista však použije vždy takový donucovací prostředek, aby újma způsobená aktérovi jednání nebyla neadekvátní. Před použitím donucovacího prostředku je policista povinen vyzvat aktéra jednání, aby od něj upustil a až pokud tak neučiní, použije proti němu donucovací prostředek. Základní zásadou při použití donucovacích prostředků nebo zbraně je, že nesmějí být použity jako trest nebo odplata. (Ščurek, 2000)

2.2 Donucovací prostředky (DP)

Zákon o Policii ČR upravuje níže uvedené donucovací prostředky, které mohou být policistou v případě potřeby použity:

- Hmaty, chvaty, údery a kopy
- Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek
- Obušek a jiný úderný prostředek
- Vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky
- Vrhací prostředek, který má povahu zbraně
- Zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla
- Vytlačování vozidlem
- Vytlačování koněm
- Služební pes
- Vodní stříkač
- Zásahová výbuška
- Úder střelnou zbraní
- Hrozba namířenou střelnou zbraní
- Varovný výstřel
- Pouta
- Použití zbraně
- Prostředek k zamezení prostorové orientace
(ustanovení § 52 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR)

Jak publikuje Ščurek, donucovací prostředek je užíván pro efektivní dokončení zákroku. Zákrokem se podle zákona o Policii ČR rozumí úkon, při němž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití. Z definice zákroku lze dovodit, že jeho cílem je mimo jiné překonat odpor osoby vůči zákroku. Při volbě DP je pak nutno zvažovat, zda se jedná o odpor aktivní nebo pasivní. (Ščurek, 2000)

„Aktivním odporem je násilné bránění realizaci služebního zákroku. Při určité hranici aktivního odporu, konkrétně nelze-li tento aktivní odpor směřující ke zmaření závažného služebního zákroku překonat jinak, lze použít i střelnou zbraň.“ (Ščurek, 2000, s. 6)

Pasivní odpor je dle Ščurka charakterizován absencí násilného bránění realizace služebního zákroku. Jeho podstatou je odmítání vyhovět výzvě policisty. (Ščurek, 2000)

2.3 Povinnosti policisty při použití donucovacího prostředku nebo zbraně

Jak uvádí Vangeli, každé použití donucovacího prostředku se váže s povinností provést po jeho dokončení nedokladné úkony.

- Po použití donucovacího prostředku nebo zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit neodkladné úkony nebo jiná opatření, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně.
- Zákrok, při kterém bylo použito donucovacího prostředku nebo zbraně, je policista povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití. Úřední záznam neseписuje při použití pout podle § 54.
- Vedoucí policejního útvaru je povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu příslušného státního zástupce o zranění nebo usmrcení osoby. (Vangeli, 2014)

2.4 Charakteristika vybraných donucovacích prostředků

Ščurek tvrdí, že **hmaty, chvaty** příslušník PČR používá zejména při překonání pasivního odporu, především při úkonech omezujících osobní svobodu osoby, jako např. institutu zajištění, zadržení, či zatčení. Cílem **úderů a kopů** je zastavení bezprostřední útoku proti policistovi a získání potřebného času pro použití jiného, v konkrétní situaci vhodnějšího donucovacího prostředku. Jedná se o tradiční a

všeobecně nejvyužívanější donucovací prostředek. **Elektrickým nebo obdobně zneschopňujícím prostředkem** rozumíme různé druhy paralyzérů, ať už kontaktních nebo účinných na větší vzdálenost. V současné době je ve výzbroji policie zařazen prostředek zvaný TASER. Jedná se o malý ruční paralyzér, kdy jeho největší devízou je účinnost až na vzdálenost pěti metrů a současná možnost použití i v bezprostředním kontaktu s osobou. V případě použití na větší vzdálenost se z Taseru při zmáčknutí spouště uvolní dvě ocelové hlavice, které spolu sebou nesou vodič, nejčastěji kovový drát. Hlavice se zachytí na povrchu těla, v případě potřeby projdou skrz oblečení, a pomocí jedné hlavice je vyslán elektrický proud, který projde tělem osoby a cestou druhé hlavice se vrací zpět do prostředku. Elektrický šok ochromí pouze příčně pruhované svalstvo, tedy kosterní, tudíž nedojde k poškození srdce a dalších důležitých životních orgánů. Jelikož dojde při použití Taseru k narušení integrity těla, ocelové hlavice propíchnou kůži těla, automaticky je použití tohoto donucovacího prostředku bráno, jako použití se zraněním a policista je po jeho použití povinen postupovat podle zákona o PČR ustanovení § 57, které je konkretizováno v podkapitole povinnosti policisty při použití donucovacího prostředku nebo zbraně. (Ščurek, 2000)

Zařazení Taseru do běžných donucovacích prostředků PČR vyvolává napříč celou veřejností rozporuplné názory. Jak např. uvádí Šabatová, užívání Taseru, jako běžného donucovacího prostředku je jednoznačně nevhodné. Charakterem a vlastnostmi se prostředek blíží zbraně a měl by být využíván pouze nezbytně v situacích, kdy by bylo užití jiného donucovacího prostředku zřejmě neúčinné k povaze a závažnosti konkrétního jednání. Proškolení by mělo obsahovat více informací o možných rizicích spojených s jeho užitím a výcvik by měl být dotován větším časovým fondem doplněný o pravidelnou rekvalifikaci. Policisté, kteří budou oprávněni jej používat, by měli být vybíráni na základě specifických kritérií, kdy hlavním požadavkem je dostatečná odolnost vůči stresovým situacím. V praxi by jej tak měli používat pouze vybraní a specificky vyškolení příslušníci. (Šabatová, 2017)

Služební zbraň, jak konstatuje Filák, může být policistou použita jako donucovací prostředek ve čtyřech případech: úder střelnou zbraní, hrozba namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a samotné užití služební zbraně. Úder střelnou zbraní je žádoucí v situaci, kdy je osoba, proti níž policista zakročuje v jeho dosahu. Služební zbraň již

policista vytasil z pouzdra, ale nemá dostatek času na její samotné použití ve smyslu střelné zbraně. Jedná se zejména o zákroky v menších prostorech nebo při technických závadách na zbrani, které policista nezvládne včas odstranit a uvést tak služební zbraň do střelby schopného stavu. Hrozba namířenou střelnou zbraní je z uvedených variant užití služební zbraně v praxi nejvyužívanější. Před použitím hrozby je policista zejména povinen zákoně vyzvat osobu, aby upustila od svého jednání s výstrahou, že bude právě zbraň užitá. Varovný výstřel je posledním krokem před samotným použitím služební zbraně. Při varovném výstřelu musí policista dodržovat zásady bezpečnosti, aby neohrozil život nebo zdraví nezúčastněných osob. Zejména pečlivě stanovit místo, kam varovný výstřel provede, v úvahu musí brát hlavně oblast, kde donucovací prostředek realizuje a funkční dostřel střelné zbraně. (Filák, 2009)

Podmínky použití služební zbraně jsou konkrétně definovány v ustanovení § 56 zákona o policii ČR:

(1) „Policista je oprávněn použít zbraň:

- a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,
- c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,
- d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,
- e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,
- f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví,
- g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo
- h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

(2) Použití zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.

(3) Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(4) Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

(5) Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“
(ustanovení § 56 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR)

Současně Filák (2009) upozorňuje, že se musí policista při volbě donucovacího prostředku řídit omezeními uvedenými v ustanovení § 58 zmíněného zákona. Kde jsou přesně definovány skupiny osob, vůči kterým příslušník PČR nesmí použít konkrétní donucovací prostředky. „Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle tohoto zákona, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň.“
(ustanovení § 58 zákona č. 273/2008 Sb., o policii ČR) Uvedené omezení pomíjí v případech, kdy v souvislosti s jednáním takové osoby hrozí větší škoda na majetku nebo je nevyhnutelně ohroženo zdraví, život policisty nebo jiných osob a zakročující policista nemá jiné možnosti, jak zastavit hrozící nebezpečí.

3 Protiprávní jednání

Podle Práškové je protiprávní jednání takové lidské chování, které je objektivně v rozporu s právem, je jím porušena nebo nesplněna právní povinnost stanovená v zákoně nebo uložená na jeho základě a porušuje nebo ohrožuje právem chráněné společenské zájmy a vztahy. Na základě povahy právem chráněných zájmů a intenzity jejich ochrany dělíme protiprávní jednání na přestupky a trestné činy, přičemž protiprávnost je obecným znakem každého trestného deliktu. (Prášková, 2013)

3.1 Přestupek

Varvařovský konstatuje, že podle ustanovení § 5 přestupkového zákona je přestupkem společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin. Přestupek je tedy typem správního deliktu, jehož skutková podstata je výslovně uvedena v zákoně o přestupcích nebo ve zvláštním zákoně. (Varvařovský, 2012)

Pojem skutková podstata dle Kratochvíla (2012) představuje souhrn jeho typových znaků, jež na jedné straně vyjadřují typovou společenskou škodlivost a na druhé straně odlišují jednotlivé přestupky. Znaky skutkové podstaty přestupku se dělí do čtyř skupin: objekt, objektivní stránka, subjekt (pachatel), subjektivní stránka. Znaky skutkových podstat přestupků jsou k nalezení v obecné části přestupkového zákona, případně potom i v dalších zákonech obsahujících skutkové podstaty přestupků. Skutkovou podstatu je třeba odlišovat od pojmů skutkový děj, skutkový stav věci a skutek. Skutkový děj je nejširším pojmem, zahrnuje skutkové okolnosti konkrétního případu, tak jak se stal, zahrnuje jak skutečnosti, které jsou rozhodné pro právní posouzení děje, tak skutečnosti trestněprávně irelevantní. Skutkový stav věci je užší, protože zahrnuje jen skutečnosti relevantní pro rozhodnutí příslušného orgánu. Skutková podstata je dále zúžena co do svého rozsahu a to primárně jen na vinu. Zahrnuje proto jen fakta trestněprávně relevantní z hlediska základů odpovědnosti. Vztah výše uvedených pojmů představuje Kratochvíl jako pyramidu postavenou na špičku: uvedené pojmy znamenají stupně, po nichž orgán činný v trestním řízení "sestupuje" při řešení konkrétního případu. (Kratochvíl, 2012)

3.2 Trestný čin

Podle ustanovení § 13 trestního zákoníku je trestným činem: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“ K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“ (ustanovení § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Spirit tvrdí, že trestným činem je čin, který je nebezpečný pro společnost, a jeho znaky jsou definovány v trestním zákoně. Pokud je u činu stupeň nebezpečnosti nepatrný, není trestným činem, i přesto, že vykazuje znaky trestného činu. Materiální stránka trestného činu vyjadřuje míru nebezpečnosti činu pro společnost. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je dán významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen (život a zdraví člověka, ochrana majetku apod.). Důležitý vliv na stanovení stupně nebezpečnosti činu pro společnost má i osoba pachatele, míra jeho zavinění, motiv, způsob provedení a jeho následek. Formální stránkou trestného činu jsou znaky skutkové podstaty trestného činu, stejně jako stanovený věk pachatele a jeho přičetnost. Zmíněné znaky jsou stejné pro všechny trestné činy. Vedle materiální podmínky musí být splněny i tzv. formální znaky, jež jsou uvedeny v trestním zákoně. Hovoříme o znacích objektu, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky. S těmito znaky se pojí pojem skutková podstata. (Spirit, 2008)

3.3 Skutková podstata trestného činu

Spirit dělí skutkové podstaty na základní obsahující souhrn běžných znaků skutkové podstaty a kvalifikované, které mimo těchto běžných znaků obsahují jeden nebo více kvalifikujících znaků, což má za následek uplatnění vyšší trestní sazby. Skutková podstata trestného činu je souhrnem objektivních a subjektivních znaků, které určují jednotlivé druhy trestných činů a navzájem je od sebe odlišují. Těmito znaky jsou objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka a protiprávnost trestného činu. Subjektem trestného činu je jeho pachatel, tudíž znaky charakterizují pachatele. Jde především o věk a přičetnost. Ten, kdo nedovršil v době spáchání trestného činu patnáctý rok věku, není za čin trestně odpovědný. Trestně odpovědný nemůže být ten,

kdo v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost nebo nebyl schopen takové jednání ovládat. Příčinou může být duševní porucha, která může mít různou podobu, jakož i dobu trvání. Příčinou nemožnosti rozpoznávací schopnosti však může být také alkohol nebo jiné omamné látky, to ale nemá vliv na případnou beztrestnost. Subjektivní stránkou trestného činu je zavinění. To může být buď z nedbalosti anebo úmyslné, přičemž aby se jednalo o trestný čin, je třeba úmyslného zavinění, pokud trestní zákon nestanoví výslovně jinak. Dalším subjektivním znakem je například motiv pachatele. Objektem trestného činu jsou zájmy společnosti, proti nimž je trestný čin zaměřen a jež mají být chráněny. Znaky objektivní stránky trestného činu jsou jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi. Dalšími znaky jsou například místo a čas spáchání trestného činu. (Spirit, 2008)

Dle portálu Epravo.cz je trestným činem pouze takový čin, který splňuje jak materiální, tak formální znaky. To znamená, že i když je naplněna skutková podstata trestného činu, ale tento čin není nebezpečný pro společnost, nejde o trestný čin. A naopak čin, který je nebezpečný pro společnost, ale nespĺňuje formální znaky trestného činu, nelze za trestný čin označit. (Epravo.cz, 2002, online)

Šámal (2009) k tomu uvádí, že protiprávnost činu je znakem skutkové podstaty každého trestného činu. Obecně se protiprávnost vyvozuje z celého právního řádu, protože trestným činem může být jen jednání právem zakázané či nedovolené, a je charakterizována u některých skutkových podstat znakem neoprávněně (např. neoprávněně podnikání) nebo např. porušením zákonů nebo jiných právních předpisů (např. porušením právního předpisu o nekalé soutěži).

Podle ustanovení § 14, trestního zákoníku se dále dělí trestné činy na přečiny a zločiny. „Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“ (ustanovení § 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

4 Skupiny osob dopouštějící se protiprávního jednání

Oficiální statistiky kriminality Policie ČR kategorizují osoby, které páchají trestnou činnost do následujících skupiny: nezletilí, mladiství, děti, opakovaně trestané osoby, cizinci, osoby pod vlivem jiné návykové látky než alkohol a osoby pod vlivem alkoholu. (policie.cz, 2019, online) Pro účely práce se zaměříme na problematiku a specifika použití donucovacích prostředků příslušníky PČR u nezletilých, mladistvých, osob opakovaně trestaných a pod vlivem alkoholu, či jiné návykové látky.

4.1 Nezletilí a mladiství

Melicharová (2006) uvádí, že se pojem nezletilí se v českém civilním právu kryje s pojmem dítě. V Úmluvě o právech dítěte je pojem dítě vymezen těmito slovy: „Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnáct let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016, s. 3) Totožně se k definici dítěte staví judikatura ČR, kdy se tímto termínem rozumí: „osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak.“(ustanovení § 126 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Se samotným označením „nezletilí“ se v odborné literatuře ani právních dokumentech ČR takřka nesetkáme. Jak na svém internetovém portálu uvádí Nejvyšší státní zastupitelství ČR, nezletilým je dítě které nedovršilo patnáctý rok věku. Z právního hlediska není dítě mladší patnácti let trestně odpovědné, což znamená, že nemůže být stíháno ze spáchání trestného činu a jeho čin se řadí mezi činy jinak trestné. Spáchá-li dítě mladší patnácti let čin jinak trestný, jsou mu soudem pro mládež na základě zákona o soudnictví ve věcech mládeže uložena opatření vedoucí k jeho nápravě (např. výchovná povinnost, výchovné opatření, ochranná výchova, ochranné léčení). Proti dětem mladším patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného, nemůže být vedeno trestní stíhání, jelikož nejsou trestně odpovědné. O sankcích pro jejich nápravu rozhoduje soud pro mládež podle zvláštních právních předpisů vycházející z občanského soudního řízení. (nsz.cz, 2012, online)

Mladistvého definuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže: „ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“ (ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže) Jak si můžeme všimnout v citované definici, u mladistvých je trestný čin označován pojmem provinění. Dále je v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže přesně uvedeno jaká opatření, lze mladistvému uložit za jeho protiprávní jednání (výchovná, ochranná, trestní). I přes splnění kritéria věku, může nastat situace, kdy se mladistvý stane trestně neodpovědným ze spáchání protiprávního činu a to v případě, kdy se prokáže, že v době jednání nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost spáchaného činu nebo ovládat své jednání. (zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže)

Zoubková upřesňuje specifické rysy trestné činnosti nezletilých a mladistvých: způsob, jakým páchají trestnou činnost, je zapříčiňován a silně ovlivňován věkem pachatele, teda jeho psychickým vývojem, vlastnostmi i zkušenostmi. Trestná činnost páchaná nezletilými či mladistvými nese určité znaky, jež se odlišují od trestné činnosti páchané dospělými. Liší se výběr předmětu útoku, častěji se jedná o spolupachatelství či páchání trestné činnosti ve skupině. Příprava je nedokonalá, chování mladistvých bývá velmi tvrdé, projevuje se ničením a znehodnocováním věcí. Mladiství používají nepřiměřené prostředky k dosažení svého cíle, jednají emotivně nikoliv dle rozumu, reagují pod vlivem momentální situace. Právě proto bývají jejich činy nedokonalé, typický pro ně je nedostatek připravenosti, schopnosti a vědomosti při překonávání překážek. Nemalý podíl na takovém jednání mají alkohol a návykové látky, jež zvyšují agresivitu pachatele a mohou zapříčinit zkreslené vnímání a nepřeměřenou reakci na situaci. Dalším specifickým znakem je odcizování předmětů. Nezletilí zcizují hlavně to, co potřebují nebo se jim prostě líbí. Tyto věci jsou záhy rozděleny mezi ostatní členy party. (Zoubková, 2004)

Užitím donucovacích prostředků policistou ČR proti nezletilým se zabývá Kopal, který dítě mladší patnácti let označuje za zjevně zranitelnou osobu. Proti ní nesmí příslušník PČR užít údery ani kopy, slzotvorné, elektrické ani jiné zneschopňující prostředky. Dále je zakázáno užití obušku i ostatních úderných prostředků, vrhacích prostředků mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky stejně jako vrhacích prostředků, které povahu zbraně nemají. Vytlačování

vozidlem, štítem, služební pes, zásahová výbuška, úder střelnou zbraní varovný výstřel a zbraň jsou také vyloučeni. Jakýkoliv z vyjmenovaných donucovacích prostředků lze proti těmto osobám použít pouze v případě, že nelze jinak odvrátit nebezpečí, jež by mohly způsobit. Jedná se o bezprostřední útok na život či zdraví policisty nebo jiných osob či větší škoda na majetku. (Kopal, 2001) Co se týká mladistvých, v žádném právním předpisu ČR, stejně jako doplňujících závazných pokynech policejního prezidia ČR nejsou vůči nim stanovena omezení při použití donucovacích prostředků, je na ně tedy z toho hlediska nahlíženo, jako na dospělé.

4.2 Recidivisté

Vantuch označuje recidivu jako opakování něčeho, co již minulo. Termín recidiva není spjat pouze v souvislosti s kriminalitou, ale i dalšími vědními obory. V kriminální recidivě rozlišuje tři pojetí recidivy: právní, kriminologické a penologické. Právní pojetí popisuje jako opětovné spáchání trestného činu, po již předchozím pravomocném odsouzení. Ze širšího hlediska popisuje recidivu kriminologické pojetí, které ji považuje za faktické spáchání dalšího trestného činu. Penologické pojetí ji formuluje jako stav, kdy je odsouzený opakovaně nejméně však po druhé ve výkonu trestu odnětí svobody. (Vantuch, 1982)

Marešová člení kriminální recidivu podle různých hledisek. Na základě trestněprávního odlišujeme obecnou kriminální recidivu a speciální. V případě obecné se pachatel dopouští jakékoliv trestné činnosti, zatímco při speciální páchá druhově obdobnou trestnou činnost. Trvalou recidivou se rozumí, že osoba byla odsouzena v minulosti bez bližší specifikace časového období. Oproti tomu dočasný recidivista je ten, kdo opakuje svou trestnou činnost v pravidelném časovém intervalu. (Marešová, 2011)

Osobnost recidivistů zmapoval Suchý, který poukazuje na to, že vysoká odolnost proti pokusům o jejich zapojení do nekriminální části společnosti, má na svědomí, že tvoří hlavní složku kriminality. Recidivisté se už od útlého věku odlišují od vrstevníků. Neztotožňují se s jejich hodnotami (dobrý prospěch ve škole, zájmové aktivity), intenzivně se zajímají o různé formy dobrodružství, kdy je láká zejména nebezpečí.

Vyžívají se v pocitu převahy nad ostatními i za cenu lži a manipulací. Navazují vztahy bez hlubších emocí, ze kterých musí mít vlastní prospěch. (Suchý, 1984) Marešová doplňuje, že většina recidivistů trpí disociální poruchou osobnosti (psychopatií), která má za následek opakované kriminální chování. Onemocnění se projevuje už v raném věku ve formě poruch chování jako např. záškoláctví, promiskuita, nadměrné užívání tabákových výrobků, které postupně přechází v drobnou kriminalitu (krádeže), neschopnost profesního života až se plně rozvine v kriminální recidivu. Odhadem se porucha vyskytuje u 70 % - 100 % recidivistů, přičemž v běžné populaci ji trpí jen zhruba 8 % mužů a 1 % žen. (Marešová, 2011)

4.3 Osoby pod vlivem alkoholu a jiné návykové látky

„Alkoholický nápoj je nápoj obsahující více než 0,5 % objemových etanolu“. (ustanovení § 2 písm. f zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně před škodlivými účinky návykových látek).

Čírtková uvádí, že alkohol je nejrozšířenější psychotropní drogou. U jedinců dlouhodobě závislých na alkoholu dochází od lehčího narušení kognitivního systému až k alkoholickým psychózám, demenci, halucinózy a v neposlední řadě k celkové a neodstranitelné poškození osobnosti. Závislost vzniká během 3 až 15 let, rychleji u mladých lidí. (Čírtková, 2015)

Návykovou látkou z trestně právního hlediska rozumíme: „alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.“ (ustanovení § 130 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) Podle Jelínka představují drogy pro společnost značný sociální problém. Nepostihují pouze samotné uživatele drog, ale i okolí uživatelů. Jedinec, který nadužívá návykové látky, mění své životní hodnoty, není schopen udržet dosavadní lidské vztahy ani navázat nové. Jeho chování je determinováno potřebou si obstarat drogu, na které je životně závislý. (Jelínek, 2009)

Závislost Nechanská definuje jako „soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických stavů, který se vyvíjí po opakovaném užití substance a který typicky

zahrnuje silné přání užít drogu, porušené ovládnání při jejím užívání, přetrvávající užívání této drogy i přes škodlivé následky, prioritu v užívání drogy před ostatními aktivitami a závazky, zvýšenou toleranci pro drogu a někdy somatický odvykací stav.“ (Nechanská, 2012, s.11) Kuchta společně s Válkovou rozlišují závislost psychickou a fyzickou. První formu považují za méně závažnou, jedinec má nutkání látku užít pouze v konkrétních situacích, jako zejména v případě prvního užití. Nevyskytuje se v tomto případě nutková potřeba drogu užít, ale pouze silná touha po ní. Psychicky závislý netrpí abstinčním syndromem, v případě, že droga není aplikována, se mohou dostavit pouze falešné abstinční projevy vytvořené psychickým stavem. Při fyzické závislosti se droga stává součástí organismu. Při přerušení jejího příjmu dochází k abstinčním příznakům, které se projevují nespavostí, depresemi, halucinacemi apod. Tento druh závislosti může v ojedinělých případech u některých látek vzniknout již po prvním užití, nicméně většinou se tak stane v průběhu dlouhodobější aplikace jedné konkrétní drogy. (Kuchta, Válková, 2005)

4.4 Drogová kriminalita

Jelínek současně považuje drogy za významný rizikový činitel podporující páchaní trestné činnosti. Upozorňuje na to, že ve spojitosti s drogami dochází k páchaní trestné činnosti různých druhů. Od nabídky, poptávky po drogách přes trestnou činnost páchanou pod vlivem drog, až po spotřebu nelegálních financí pocházejících z drogové trestné činnosti. (Jelínek, 2009) Drogová kriminalita nejde dle Zemana jednotně definovat, napříč odbornou literaturou zabývající se kriminalitou ve spojitosti drog, známe drogovou kriminalitu primární a sekundární. Do primární spadají činy, které naplňují skutkovou podstatu protidrogových právních předpisů, uvedených v trestním zákoníku mezi § 283 až § 287. Sekundární drogovou kriminalitou rozumíme trestnou činnost páchanou za úmyslem obstarání drogy nebo prostředků na její pořízení. Nejedná se tedy o jednání, které zahrnuje přímé nakládání se zakázanou látkou. Především se jedná o majetkovou a násilnou trestnou činnost. (Zeman, 2015)

Dle Carpentier (2007) se drogová kriminalita dělí na:

- Psychofarmakologicky podmíněnou trestnou činnost
- Ekonomicky motivovanou trestnou činnost
- Systémovou trestnou činnost
- Trestné činy porušování drogových zákonů

- **Psychofarmakologicky podmíněná trestná činnost**

Carpentier uvádí, že užívání návykové látky vede k agresivnímu chování jedinců, kdy uživatel látky se jejím vlivem chová podrážděně a může u něj dojít ke zhoršení schopnosti racionálně uvažovat. Následkem těchto změn pak snadno dochází právě ke kriminálnímu chování. Do uvedené kategorie trestné činnosti je zařazena například násilná trestná činnost, sexuálně motivované činy, ale také trestné činy, u nichž figuruje oběť, která pod vlivem návykové látky ztrácí ostražitost a stane se tak například poškozenou osobou u trestného činu loupeže. Z provedených výzkumů vyplývá, že mezi nejčastější látky spojené s násilnou trestnou činností patří alkohol, na druhé místo se pak řadí stimulancia, tedy například kokain a amfetaminy. Na druhou stranu bylo však zjištěno, že návykové látky jako heroin a marihuana nejsou typické drogy vedoucí k psychofarmakologicky podmíněné trestné činnosti, neboť jejich vliv má na uživatele spíše opačný, tedy tlumící účinek, a mnohdy naopak agresivní chování a podrážděnost snižuje. Se zvýšenou agresí však může být spojeno v případě každého druhu návykové látky období s abstinenčními příznaky jedince, kdy podrážděnost může vést k výskytu násilného chování. (Carpentier, 2007)

- **Ekonomicky motivovaná trestná činnost**

Mezi ekonomicky motivovanou trestnou činností Carpentier zařazuje takové protiprávní jednání, jehož účelem je obstarání finančních prostředků za účelem nákupu drogy, nebo obstarání drogy samotné nelegálním způsobem. Mezi nejčastější zisk finančních prostředků potom spadá majetková trestná činnost, do které řadíme například krádeže v obchodních domech, vloupání do obytných objektů, nebo loupežná přepadení. Další kategorií trestných činů, které jsou ekonomicky motivované, je uchýlení se k prodeji a

distribuci drogy samotným uživatelem. Lze sem zařadit rovněž trestné činy, při kterých uživatel padělá lékařské předpisy na větší množství léků sloužících k výrobě návykových látek. (Carpentier, 2007)

- **Systémová trestná činnost**

Systémová trestná činnost se dle Carpentier zabývá násilnými trestnými činy, které jsou páčány v souvislosti s nelegálním trhem návykových látek. Tato trestná činnost je ovlivněna zejména protidrogovou politikou státu. Vyskytuje se zde násilí související s vymáháním dluhů, střetů s policií, korupcí a podobně. Tento druh trestné činnosti sám o sobě nevykazuje znaky jasného propojení s užíváním návykových látek, avšak je vysoká pravděpodobnost, že jeho existence na drogovém trhu zvyšuje pravděpodobnost výskytu protiprávního jednání u samotných uživatelů návykových látek. (Carpentier, 2007)

- **Trestné činy porušování drogových zákonů**

Poslední ze jmenovaných spadá do primární drogové kriminality, přičemž protiprávní jednání jedinců spočívá dle Carpentier zejména v přechovávání návykové látky, její pěstování, distribuci a obchodování s návykovou látkou. Dále do skupiny řadíme trestné činy ohrožování pod vlivem návykové látky, do které patří řízení a obsluha motorových vozidel po požití drogy. (Carpentier, 2007)

5 Výzkumné šetření

Stěžejním cílem bakalářské práce je zmapovat a popsat problematiku používání donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky v praxi. K dosažení hlavní myšlenky výzkumného šetření, kterým je seznámení čtenáře s konkrétními údaji o použití jednotlivých donucovacích prostředků, zejména četnosti a specifika užití jednotlivých donucovacích prostředků proti skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek), faktický výcvik pro jejich užití. Bylo realizováno anonymní dotazníkové šetření na odděleních PČR Pardubického kraje. Jednotliví respondenti vystupují anonymně z důvodu ochrany jejich osoby, jelikož se každé použití donucovacích prostředků váže se zásahem do osobní svobody osoby, proti níž je zákrok veden, a tento zásah mnohdy přináší smíšené reakce z řad veřejnosti.

V navazujících podkapitolách jsou konkretizovány jednotlivé části výzkumného šetření, kdy je nejprve stanoven cíl výzkumného šetření včetně zvolených hypotéz a na tomto základě je dále popsán postup zpracování výzkumného šetření, užitá metoda sběru dat, výzkumný soubor a konečné vyhodnocení.

5.1 Cíle výzkumného šetření

Výzkumné šetření má za cíl zjistit a dále interpretovat používání donucovacích prostředků z pohledu aktivního příslušníka PČR, s důrazem zejména na funkční kvalitu výcviku pro použití donucovacích prostředků, četnost použití jednotlivých donucovacích prostředků proti nejčastějším skupinám osob páchající trestnou činností (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek) a současně vyzorovat případná specifika jejich použití vůči uvedeným skupinám osob. Jak popisuje Gavora (2010, s. 63) „hypotéza musí důsledně vycházet z poznatků, které jsou o zkoumaném jevu známy, nebo z praktických zkušeností výzkumníka.“ Proto byly hypotézy stanoveny na základě teoretické části bakalářské práce a vlastních zkušeností autora.

5.2 Výzkumná metoda

Pro účely šetření byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie ve formě dotazníků. Jak uvádí Loučková (2010) kvantitativní výzkumný přístup přináší vysokou míru objektivnosti a nezávislosti výzkumu na badateli. Prostřednictvím dotazníků lze potvrdit, či vyvrátit zkoumané skutečnosti neboli hypotézy. Gavora (2010, s. 121) současně dodává, že „dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů,“ což pro potřeby práce shledáváme, jako ideální výzkumnou metodu. Struktura dotazníku je tvořena dvaceti položkami. Začínající čtyři otázky mapují respondentův věk, pohlaví, délku trvání aktivní služby u PČR a služební zařazení. Zbylé položky dotazníku jsou zaměřeny na samotnou problematiku zvoleného tématu. Kostru dotazníku tvoří zejména otázky uzavřené, které jsou doplněny o otázky otevřené, tak aby měl respondent prostor se vyjádřit.

H1: Většina respondentů (60 % a více) užila za dobu své aktivní služby u PČR, alespoň v jednom případě donucovací prostředky proti skupině osob páchající protiprávní jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek).

Hypotézu lze podložit tvrzením Flajsara (2017), který ve svém výzkumném šetření zmiňuje, že převážná většina příslušníků PČR v Jihomoravském kraji donucovací prostředky alespoň jednou proti uvedeným skupinám osob užila.

H2: Respondenti, kteří užili donucovací prostředky, tak učinili proti recidivistům ve více případech, než proti ostatním skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání (nezletilí, mladiství, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek).

H2.1: Respondenti, kteří užili donucovací prostředky, tak učinili proti recidivistům ve více případech, než proti nezletilým dopouštějícím se protiprávního jednání.

H2.2: Respondenti, kteří užili donucovací prostředky, tak učinili proti recidivistům ve více případech, než proti mladistvým dopouštějícím se protiprávního jednání.

H2.3: Respondenti, kteří užili donucovací prostředky, tak učinili proti recidivistům ve více případech, než proti osobám pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek dopouštějících se protiprávního jednání.

Hypotéza vychází zejména z tvrzení Marešové (2011), která uvádí, že mezi recidivisty je nejvíce jedinců mající sklony k duševním poruchám, které jsou příčinou páchaní opakované trestné činnosti. Dalším odůvodněním hypotézy jsou fakta vycházející z oficiální statistiky PČR, která uvádí, že se od roku 2008 recidivisté nejvíce podílejí na trestné činnosti.

H3: Většina respondentů (60 % a více) je přesvědčena, že je služební výcvik k použití donucovacích prostředků dostatečný, pro jejich úspěšné použití v praxi, proti výše uvedeným skupinám osob páchající protiprávní činností.

Hypotézu odůvodňujeme poznatky vycházejícími ze závazného pokynu policejního prezidenta o provádění služební přípravy příslušníků PČR, na základě kterého je realizován služební výcvik k použití donucovacích prostředků.

5.3 Realizace výzkumného šetření a metoda sběru dat

Zadávání a sběr dotazníků bylo realizováno fyzickou formou, částečně rozdáváním v papírové podobě a částečně rozesíláním cestou služební pošty, v měsících říjen až prosinec roku 2018. Součástí byl průvodní dopis, kde bylo uvedeno, kdo žádá vyplnění dotazníku, za jakým účelem a ideální termín vypracování a navrácení. Podle Hendla je průvodní dopis velmi podstatnou částí v dotazníkovém šetření, jelikož mu respondent věnuje prvotní pozornost. (Hendl, 2016) Osloveni byli uniformovaní příslušníci PČR sloužících ve městě Pardubice, konkrétně se jednalo o útvary pořádkové policie (obvodní oddělení Pardubice I, II, III, IV, Pohotovostní a eskortní oddělení Pardubického kraje, Dopravní inspektorát Pardubického kraje a Odbor cizinecké policie Pardubice). Celkem bylo rozesláno 120 dotazníků a vyhotovených se vrátilo 85. Návratnost tedy činí bezmála 71 %.

5.4 Výzkumný soubor

Jak je již předesláno v kapitole o realizaci výzkumného šetření a metodě sběru dat, na dotazník odpovídali pouze uniformovaní Policisté ČR. Bylo tomu tak z důvodu, jelikož příslušníci sloužící v civilním oděvu zpravidla nenosí služební opasek, který disponuje většinou z donucovacích prostředků užívaných běžným příslušníkem PČR. Ne, že by policista v civilním oblečení nikdy neužil donucovací prostředky, ale jeho zájem služby má odlišný charakter, než dohled nad veřejným pořádkem. Policistou v civilním oděvu je míněn příslušník PČR služebně zařazený na útvaru Služby kriminální policie a vyšetřování. Nejčastější věk respondentů je 28-37 let. (TAB 2) Z dotázaných bylo 81 policistů a 4 policistky. (TAB 1) Nejčastější doba trvání služebního poměru je 7-9 let. (TAB 4)

Tabulka 1 Zastoupení respondentů dle pohlaví

pohlaví	počet	%
muži	81	95,3
ženy	4	4,7

Tabulka 2 Zastoupení respondentů dle věku

věk	počet	%
18-27	24	28,2
28-37	31	36,5
38-47	20	23,5
48-57	9	10,6
57 a více	1	1,2

Tabulka č. 2 je zaměřena na věk respondentů. Kategorizována je do pěti skupin, přičemž největší počet respondentů spadá do skupiny věku od 28 do 37 let (31 respondentů, 36,5 %). Druhá nejvíce zastoupená skupina je od 18 do 27 let věku (24 respondentů; 28,2 %). Následuje věková skupina od 38 do 47 let (20 respondentů; 23,5 %). Možnost 48 – 57 označilo 9 dotázaných (10,6 %) a nejmenší zastoupení má věková skupina nad 57 let, která čítá pouze jednoho respondenta (1,2 %).

Tabulka 3 Zastoupení respondentů dle služebního zařazení

útvár	počet	%
Obvodní oddělení PČR	37	43,5
Pohotovostní a eskortní odd. Pardubického kraje	21	24,7
Dopravní inspektorát Pardubického kraje	11	13
Odbor cizinecké PČR Pardubice	16	18,8

Tabulka č. 3 uvádí, na kterých útvarech PČR Pardubice jsou respondenti služebně zařazeni. Nejvíce se zapojili policisté z obvodních oddělení v celkovém počtu 37 (43,5 %). Z pohotovostního a eskortního oddělení odpovědělo 21 osob (24,7 %). Následují příslušníci z cizinecké policie (16 respondentů; 18,8 %) a nejmenší zastoupení zaznamenáváme z řad dopravní policie, a to 11 respondentů (13 %).

Tabulka 4 Zastoupení respondentů dle doby působení ve služebním poměru u PČR

doba ve služebním poměru u PČR	počet	%
0 - 3	7	8,2
4 - 6	17	20
7 - 9	25	29,4
10 - 12	20	23,5
13 a více	16	18,8

Tabulka č. 4 znázorňuje dobu výkonu služby u PČR. Nejvíce respondentů je u PČR zaměstnáno 7 až 9 let (25 respondentů; 29,4 %). Téměř totožná čísla spatřujeme v kategorii 10 až 12 let (20 respondentů; 23,5 %). Následují policisté v aktivní službě 4 až 6 let (17 respondentů, 20 %) a příslušníci sloužící déle než 13 let (16 respondentů; 18,8 %). V nejmenším počtu odpovídali služebně nejmladší policisté, a to v celkovém počtu pouhých 7 respondentů (8,2 %).

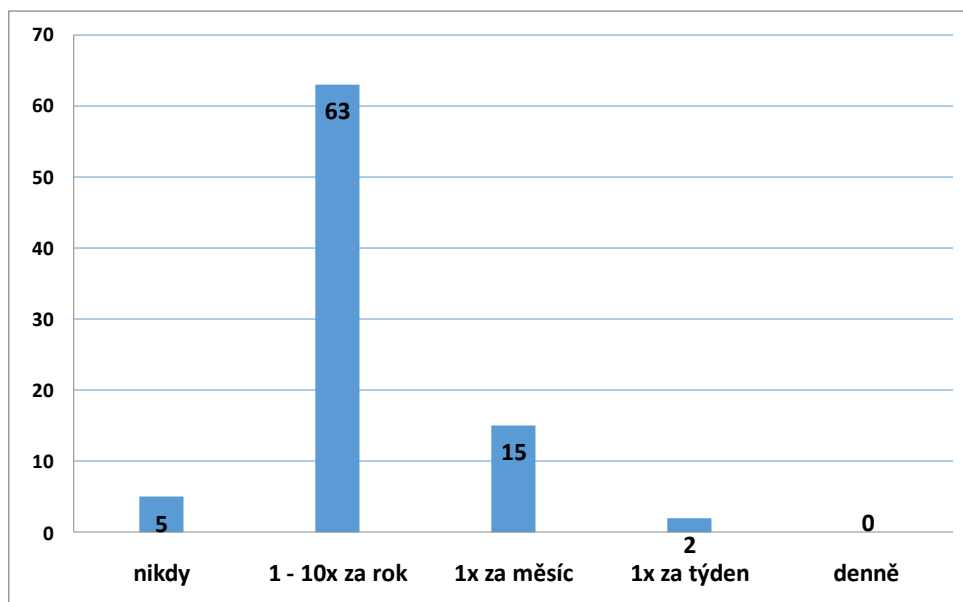
5.5 Vyhodnocení výzkumného šetření

Výzkumné šetření je pro dobrou orientaci v textu graficky znázorněno grafy a tabulkami. Hlavní zastoupení mají v dotazníku otázky uzavřené, v několika případech dostane respondent možnost se vyjádřit bez předem definovaných odpovědí, formou otázek otevřených.

Položka č. 5: Jak často užíváte donucovací prostředky v rámci služebního zákroku proti uvedeným skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek)?

Pátá položka dotazníku měla za úkol zjistit, jak často v období jednoho roku respondenti užívají donucovací prostředky proti uvedeným skupinám osob. Na grafu č. 1 můžeme vidět, že nejčastěji dotázaní uvedli několikrát za rok (1 – 10x), a to v drtivé většině, kdy takto odpovědělo 63 respondentů, tedy 74 % z celkového počtu. 15 policistů se k jejich použití uchýlí minimálně 1x za měsíc (18 %) a 2 příslušníci zakročí pomocí donucovacích prostředků minimálně 1x týdně (2 %). Nikdo neuvedl, že by donucovací prostředky užíval každý den služby a 5 respondentů v rámci služebního zákroku donucovací prostředky zatím použít nemuselo (6 %).

Graf 1 Četnost užití donucovacích prostředků

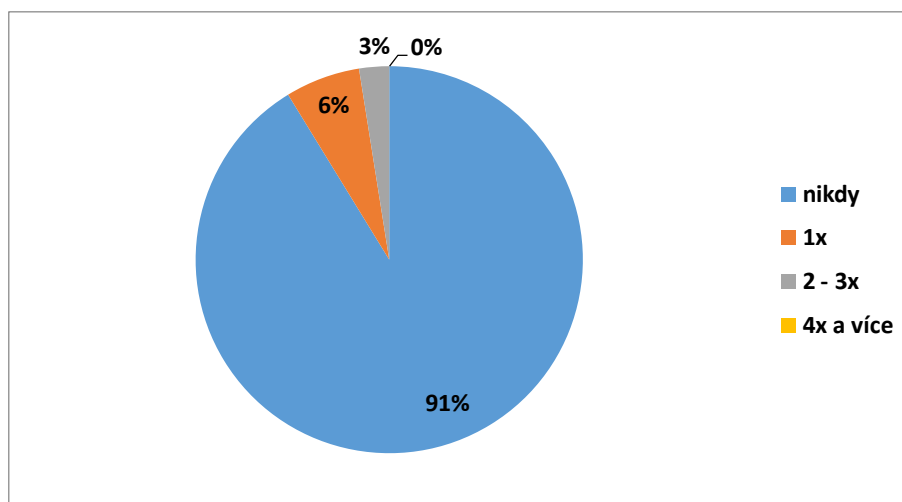

Položka č. 6: Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob nezletilých dopouštějících se protiprávního jednání?

* Respondenti, kteří v položce č. 5 uvedli, že ještě nikdy neužili donucovací prostředky (5), byli v dotazníku instruováni, aby neodpovídali na položky č. 6 – 9, 12 – 14, jelikož jsou v nich zjišťována data, vycházející z použití donucovacích prostředků v praxi. Uvedené položky proto byly vyhodnocovány z celkového počtu 80 respondentů.

Šestá položka mapuje, v kolika případech za svůj aktivní výkon služby policista užil donucovací prostředky proti nezletilé osobě. Naprostá většina respondentů (73; 91 %) nemá s užitím donucovacích prostředků proti osobám mladším patnácti let žádné zkušenosti. 5 policistů (6 %) využilo tohoto zákonného oprávnění vůči nezletilým jednou a ve dvou případech (3 %) byly proti nezletilým prostředky použity opakovaně, maximálně však třikrát. Nikdo nevedl, že by prostřednictvím donucovacích prostředků vůči nezletilému zakročil 4x a více.

Graf 2 Četnost užití donucovacích prostředků proti nezletilým

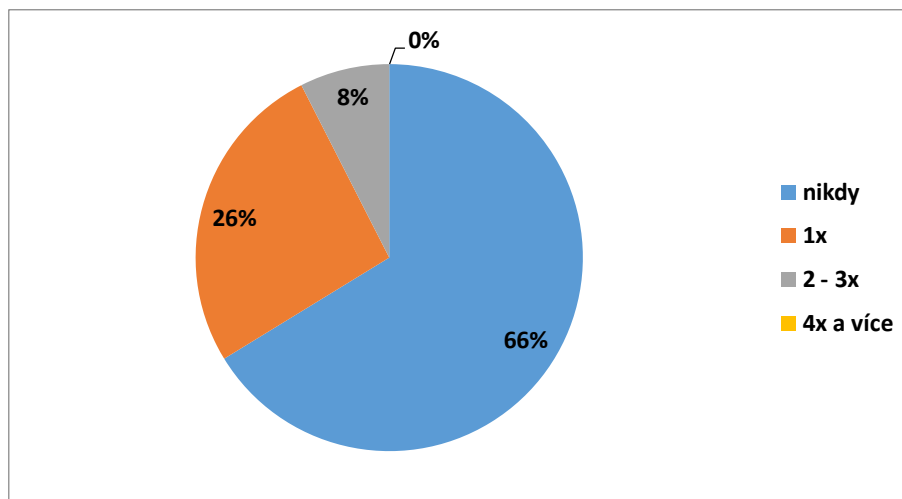

Položka č. 7: Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob mladistvých dopouštějících se protiprávního jednání?

Sedmá položka je stejného charakteru jako předchozí, pouze se zaměřením na skupinu osob mladistvých. Obdobně jako u předešlé položky, většina respondentů nikdy neužila donucovací prostředky proti mladistvým (53; 66 %). 21 dotázaných donucovací prostředky vůči mladistvému užili jedenkrát (26 %). 6 policistů (8 %) tak činilo 1-3x.

Vícekrát s pomocí donucovacích prostředků proti mladistvým nezasahoval ani jeden respondent.

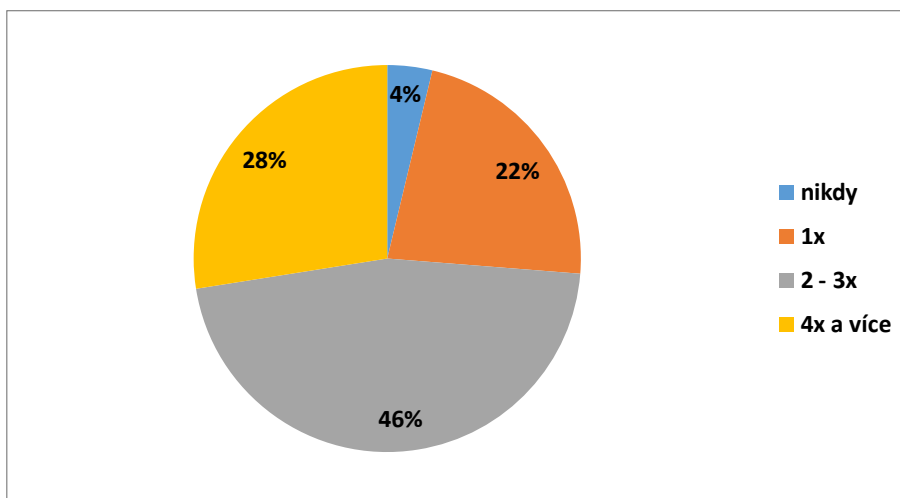
Graf 3 Četnost užití donucovacích prostředků proti mladistvým

Položka č. 8: Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob recidivistů dopouštějících se protiprávního jednání?

Osmá položka zjišťuje, v kolika případech oslovení policisté užívali donucovací prostředky proti opakovaně trestaným osobám. Nejvíce respondentů (37; 46 %) využilo proti recidivistům donucovací prostředky opakovaně, ale maximálně ve třech případech. 4x a vícekrát, tak učinilo celkem 22 respondentů (28 %). Jedenkrát zakročovalo za použití donucovacích prostředků 18 oslovených (22 %). Pouze 3 příslušníci nikdy nepoužili donucovací prostředky proti uvedené skupině (4 %).

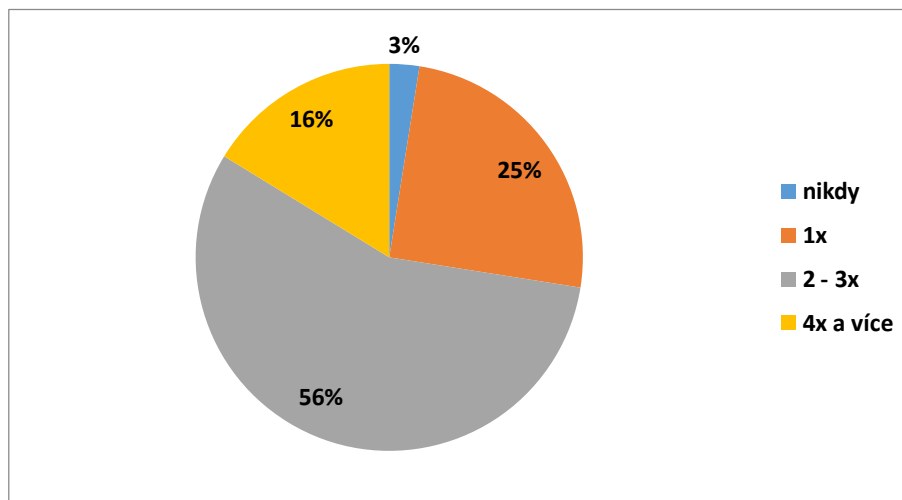
Graf 4 Četnost užití donucovacích prostředků proti recidivistům

Položka č. 9: Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek dopouštějících se protiprávního jednání?

Devátá položka se dotazuje, jak často při jednání s osobami pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek, policista sáhne k použití donucovacích prostředků. Největší počet dotázaných (45; 56 %) jich proti osobám pod vlivem užilo 2-3x za dobu služby u PČR. 20 respondentů se k zákonnému fyzickému jednání uchýlilo jedenkrát (25 %). Opakovaně, tedy 4x a vícekrát, odpovědělo 13 oslovených (16 %). 2 policisté donucovací prostředky proti osobě pod vlivem alkoholu a jiné návykové látky nepoužili ani jedenkrát (3 %).

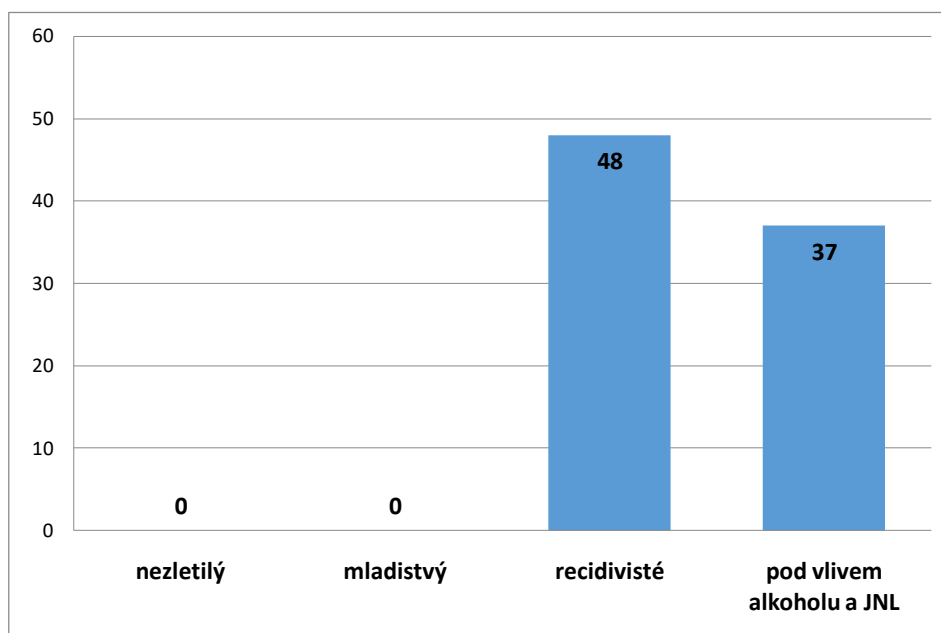
Graf 5 Četnost užití donucovacích prostředků proti osobám pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek

Položka č. 10: Proti kterým z uvedených skupin osob páchajících protiprávní jednání se domníváte, že jsou obecně užity donucovací prostředky nejčastěji?

Desátá položka má za úkol zjistit, která z uvedených skupin osob dopouštějící se protiprávního jednání je z pohledu dotázaných nejčastěji vystavena donucovacím prostředkům příslušníků PČR. 48 policistů je toho názoru, že nejčastěji je uvedená forma služebního zákroku vedena proti recidivistům. Nepatrně méně respondentů (37) má za to, že v nejvíce případech skončí použití donucovacích prostředků ze strany PČR při jednání s osobami pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek. Poněkud zajímavé je, že ani jeden z oslovených neoznačil nezletilého, či mladistvého.

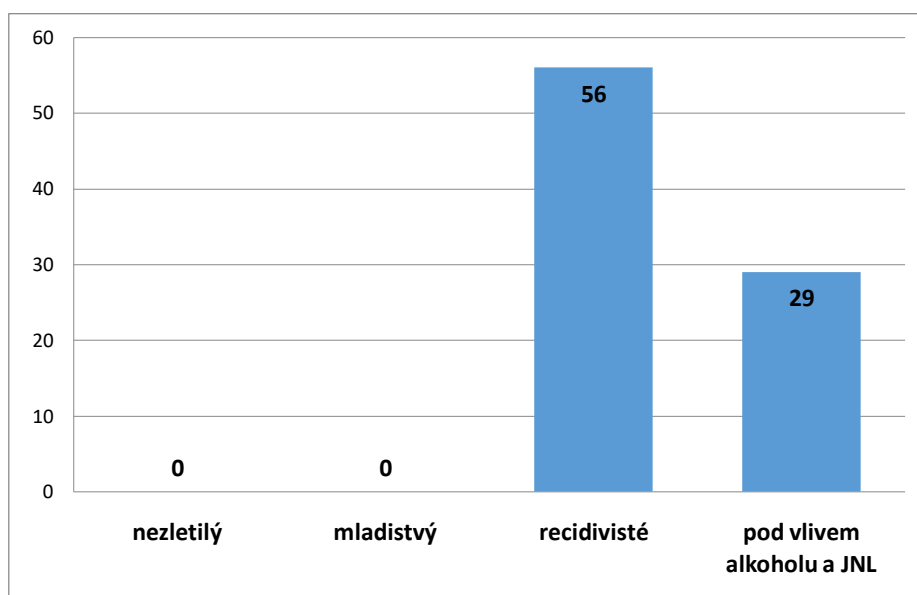
Graf 6 Skupina osob páchajících protiprávní jednání proti kterým jsou obecně nejčastěji užity donucovací prostředky

Položka č. 11: Která z uvedených skupin osob páchající protiprávní jednání pro Vás při užití donucovacích prostředků představuje největší riziko (zranění policisty, neúspěšné dokončení zákroku, apod)?

Jedenáctá položka se snaží rozkrýt, kterou skupinu osob dotázaní vnímají, jako tu, od které jim při použití donucovacích prostředků hrozí největší nebezpečí. Nejpodstatnější část respondentů (56; 66 %) takto vnímá osoby opakovaně trestané. 29 policistů uvedlo, že komplikace při služebním zákroku spojují s osobami pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek (34 %). Ani jeden z oslovených příslušníků si nemyslí, že by mu hrozila uvedená rizika od nezletilých či mladistvých.

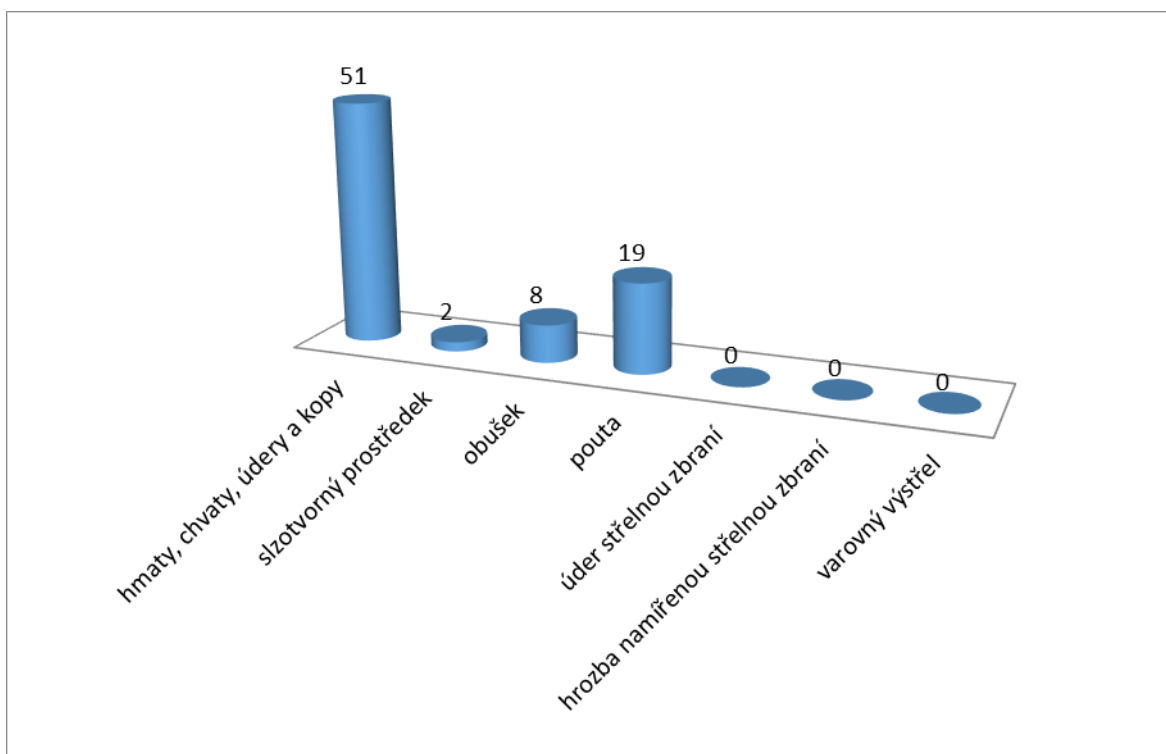
Graf 7 Skupina osob představující největší riziko při užití donucovacích prostředků

Položka č. 12: Který donucovací prostředek užíváte v praxi nejčastěji?

Ve dvanácté položce měli oslovení za úkol zodpovědět, který z uvedených donucovacích prostředků používají nejvíce. Na výběr měli z donucovacích prostředků, které má policista k dispozici při běžném výkonu služby. Jednoznačně nejvyužívanější jsou podle dotázaných hmaty, chvaty, údery a kopy (51 respondentů; 64 %). 19 respondentů uvedlo, že v případě potřeby nejčastěji zvolí služební pouta (24 %). Obušek nebo jiný úderný prostředek uznalo za nejvhodnější donucovací prostředek 8 příslušníků (10 %). Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek označili dva respondenti (2 %), kdy se v obou případech jednalo o policistky. Ostatní odpovědi, tedy úder stříelnou zbraní, hrozba namířenou stříelnou zbraní a varovný výstřel nevybral nikdo z dotázaných.

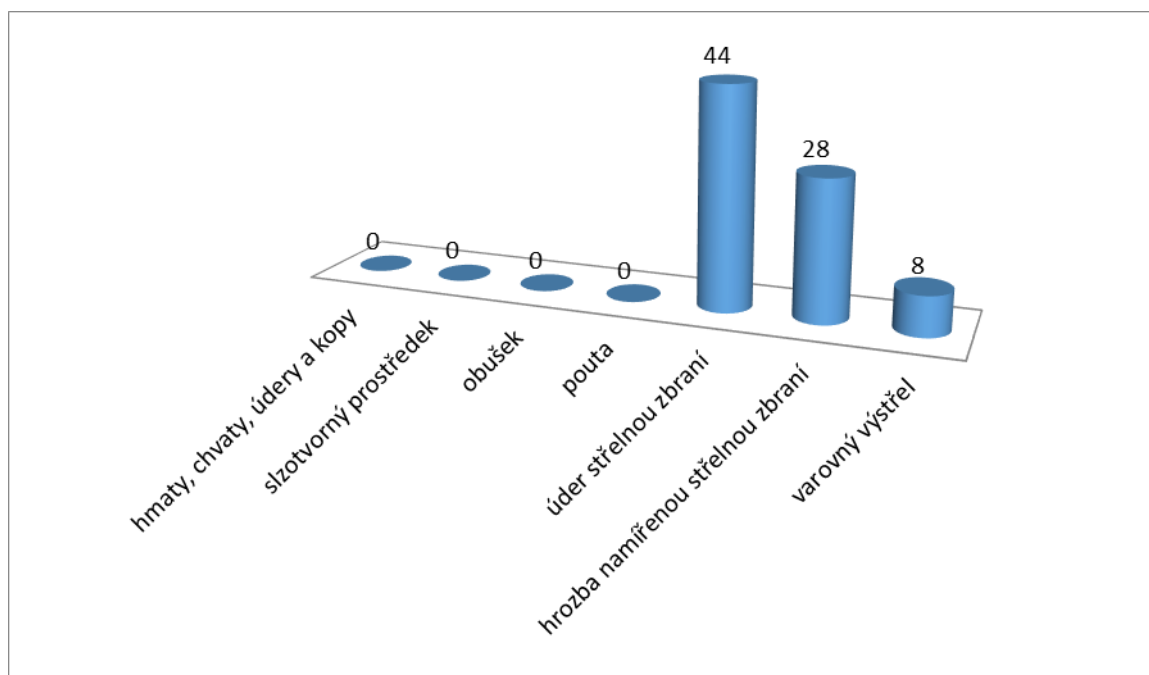
Graf 8 Nejčastěji užívaný donucovací prostředek

Položka č. 13: Který donucovací prostředek užíváte v praxi nejméně často?

Dvanáctá položka měla za úkol zjistit, který z donucovacích prostředků dotázaní policisté užívají nejméně. Stejně jako v předchozí položce, měli na výběr z prostředků běžně dostupných při výkonu služby. Všechny vybrané odpovědi se týkaly donucovacího prostředku prováděného služební zbraní. Nejvíce policistů uvedlo, že nejméně užívají úder střelnou zbraní (44 respondentů; 55 %). 28 příslušníků takřka nevyužívá varovný výstřel (35 %). Hrozbu namířenou střelnou zbraní uvedlo 8 respondentů (10 %). Hmaty, chvaty, úderý a kopy, slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně zneschopňující prostředek, obušek a jiný úderný prostředek a pouta neoznačil nikdo z oslovených.

Graf 9 Nejméně často užívaný donucovací prostředek

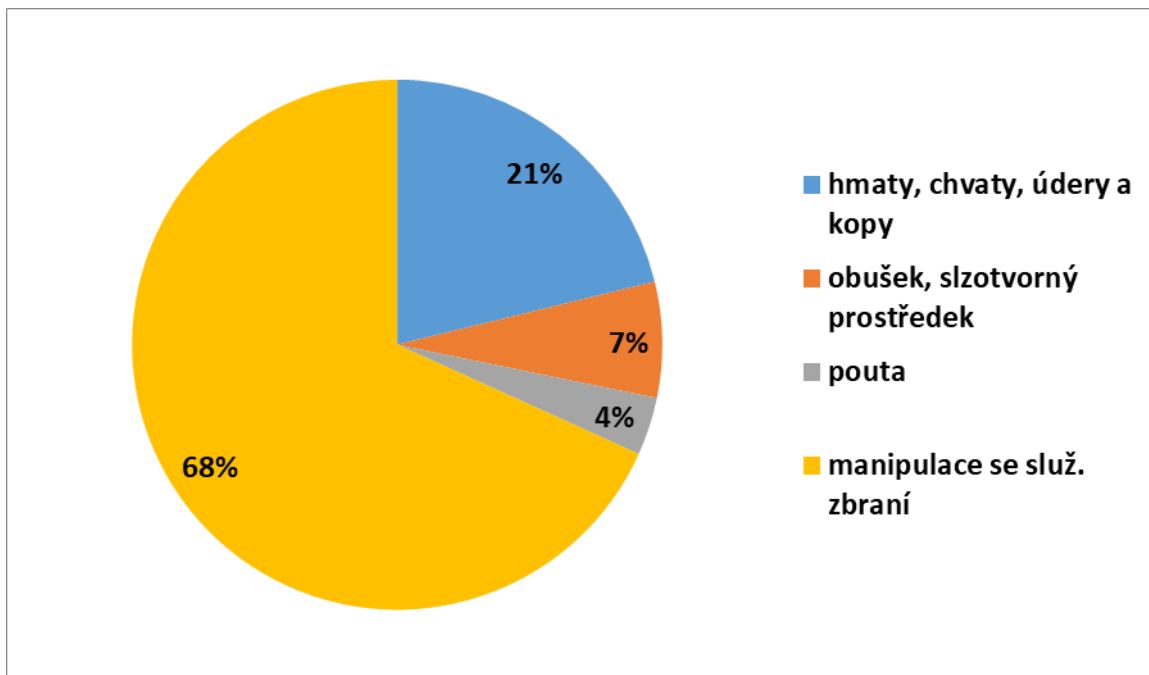
Položka č. 14: Použil(a) jste někdy donucovací prostředek, na který jste nebyl vycvičen?

Čtrnáctá položka se dotazovala, zda vždy policisté užili donucovací prostředek, pro jehož užití byli řádně vycvičeni. Bezmála většina policistů nikdy donucovací prostředek bez předchozího výcviku neužila (76 respondentů; 95 %). Pouze ve čtyřech případech se tak stalo (5 %).

Položka č. 15: Kterému z uvedených donucovacích prostředků se při služebním výcviku nejvíce věnujete?

V patnácté položce měli oslovení uvést, na který donucovací prostředek je výcvik nejvíce zaměřen. Největší část policistů (58; 68%) míní, že největší prostor služební přípravy je věnován manipulaci se služební zbraní, tedy úderu střelnou zbraní, hrozba namířenou střelnou zbraní a varovný výstřel. 18 respondentů tvrdí, že se nejvíce cvičí hmaty, chvaty, údery a kopy (21 %). 6 respondentů si myslí, že je to obušek a prostředky dočasně zneschopňující (7 %). 3 policisté označili pouta (4 %).

Graf 10 Nejčastěji vyučovaný donucovací prostředek

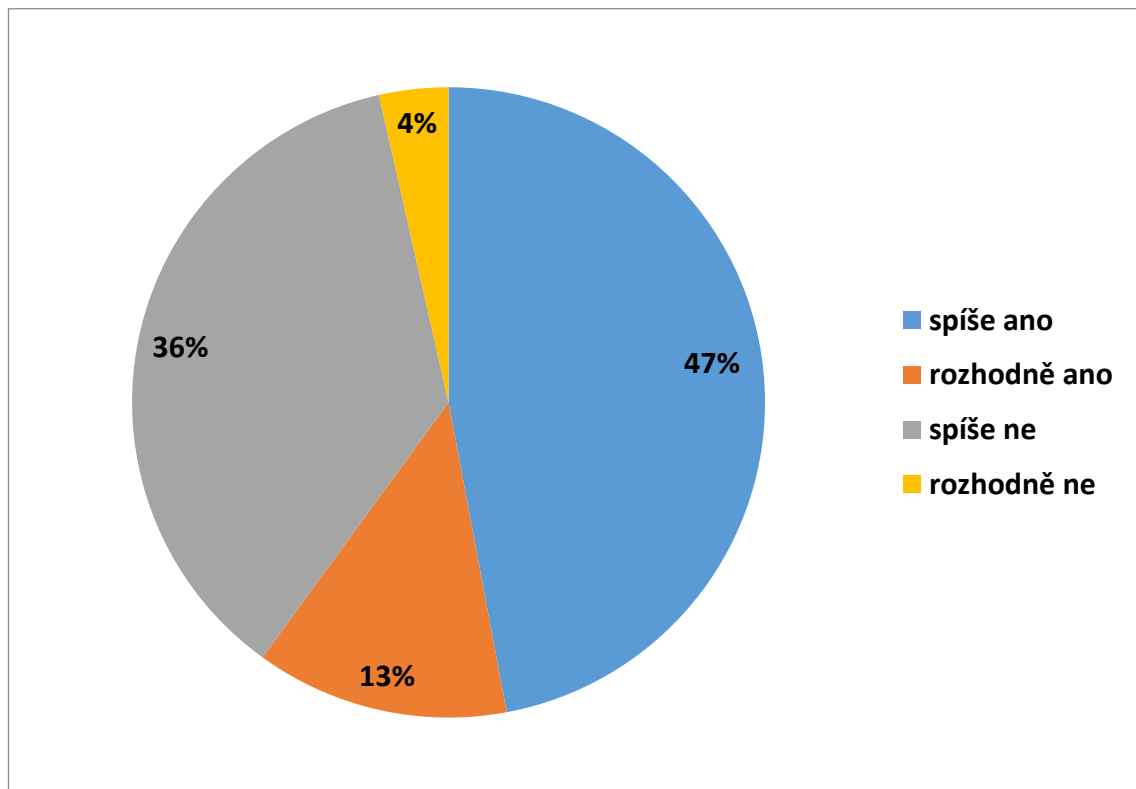
Položka č. 16: Je služební výcvik zaměřen na užití donucovacích prostředků proti uvedeným skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek)?

Šestnáctá položka má za úkol zjistit, jestli se služební příprava policistů specificky věnuje přípravě použití donucovacích prostředků proti výše uvedeným skupinám osob. Jedná se o uzavřenou otázku, kdy je v případě kladné odpovědi respondent dále dotázán, proti které skupině osob konkrétně. Většina dotázaných uvedla, že výcvik není rozlišen (68 respondentů; 80 %). Ze 17 policistů, kteří uvedli, že je služební příprava specificky zaměřena (20 %), 11 tvrdí, že je tomu tak proti osobám pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek a 6 respondentů nekonkretizovalo.

Položka č. 17: Ocenili byste při dalším výcviku zaměření na uvedené skupiny osob (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek)?

Sedmnáctá uzavřená položka mapuje, zda by policisté měli zájem o služební přípravu, která by se specializovala na použití donucovacích prostředků proti uvedeným skupinám osob páchající protiprávní činností. 40 % respondentů by takový výcvik spíše ocenili (47), 11 policistů je rozhodně pro specifickou služební přípravu (13 %). 31 příslušníků nepocítuje potřebu doplnit služební výcvik o zaměření na uvedené skupiny osob (36 %) a 3 respondenti by rozhodně změnu výcviku se zaměřením na užití donucovacích prostředků proti uvedeným skupinám osob neocenili (4 %)

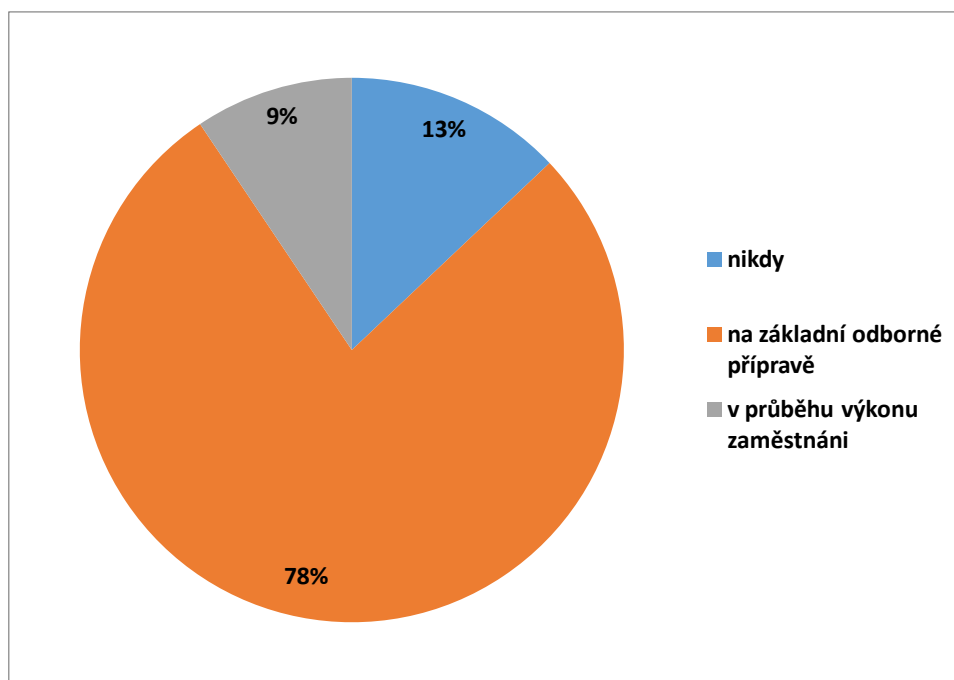
Graf 11 Zájem o zaměřený služební výcvik užití donucovacích prostředků

Položka č. 18: Setkali jste se kromě služební přípravy (fyzické, taktické) i s jinou formou výcviku zaměřenou na přístupy k uvedeným skupinám osob (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek)? Zejména efektivní komunikaci, psychologický přístup aj.?

V osmnácté položce dotázaní odpovídali, zda v průběhu výkonu zaměstnání u Policie ČR prodělali nějakou formu školení pro efektivní jednání s uvedenými skupinami osob. 66 oslovených popisovanou formu školení absolvovalo po nástupu k PČR, na základní odborné přípravě (78 %). 11 policistů (13 %) uvádí, že nikdy nebyli v této problematice proškoleni. 8 respondentů, z celkového počtu dotázaných, se setkalo s uvedeným výcvikem v průběhu výkonu zaměstnání (9 %).

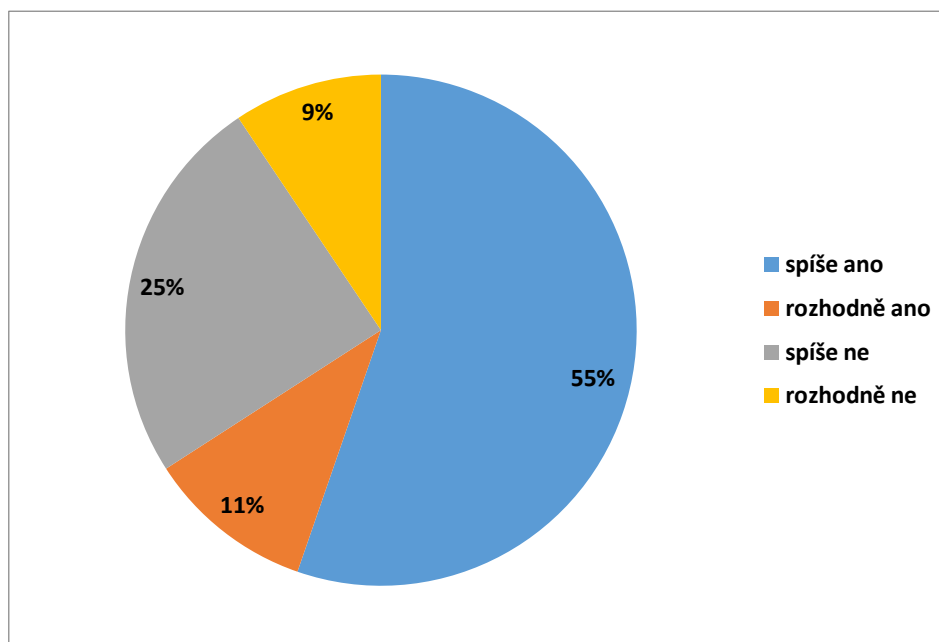
Graf 12 Absolvovaný výcvik pro efektivní jednání se skupinami osob páchající protiprávní jednání

Položka č. 19: Ocenili byste formu výcviku uvedenou v otázce č. 18?

Devatenáctá položka se dotazuje, jestli by byl mezi respondenty zájem o školení pro efektivní jednání se skupinami osob páchající protiprávní jednání. Spíše ano, odpovědělo 47 policistů (55 %), rozhodně ano, 9 dotázaných (11 %). Spíše by si uvedené školení nepřálo 21 příslušníků (25 %). Absolutně možnost dalšího výcviku odmítlo 8 respondentů (9 %).

Graf 13 Zájem o výcvik pro efektivní jednání se skupinami osob páchající protiprávní jednání

Položka č. 20: Kdybyste vedl(a) služební výcvik, co byste změnil(a), oproti stávajícímu?

Poslední položka dotazníku je otevřená a dotazuje se oslovených policistů, jak by změnil(a) podobu aktuálního služebního výcviku podle svých představ. Odpovědi byly

velmi různorodé. Nejčastěji (29) zůstala poslední položka bez odpovědi (25 %). 19 respondentů uvedlo, že by méně času služební přípravy věnovalo manipulaci se zbraní (22 %). 16 policistů by si přálo mít možnost, v rámci služební přípravy, zajít do posilovny (19 %). Nic by na aktuálním výcviku nezměnilo 12 respondentů (14 %). 3 policisté by ocenili více tréninku k zajištění osob - poutání, svedení na zem (4 %). 2 respondenti by preferovali celkově více služební přípravy (2 %) a 2 by ji naopak úplně zrušili. 1 policista by rád v rámci výcviku hrál kolektivní sporty a 1 by se nejradši připravoval individuálně (1 %). Kompletní odpovědi byly pro přehlednost zaneseny do tabulky.

Tabulka 5 Změny ve služební přípravě

odpovědi	počet	%
bez odpovědi	29	34
méně manipulace se zbraní	19	23
návštěva posilovny	16	19
žádné změny	12	14
technika zajištění osoby	3	4
více služební přípravy	2	2
zrušení služební přípravu	2	2
hraní kolektivních sportů	1	1
individuální příprava	1	1

5.6 Diskuse

Šetření bakalářské práce mělo za cíl zjistit užívání donucovacích prostředků z pohledu aktivního příslušníka PČR, s důrazem zejména na funkční kvalitu výcviku pro použití donucovacích prostředků, četnost použití jednotlivých donucovacích prostředků proti nejčastějším skupinám osob páchající trestnou činností (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek) a současně vypořádat případná specifika jejich použití vůči uvedeným skupinám osob. Přístup byl zvolen kvantitativní, kdy za neoptimálnější metodu sběru dat bylo zvoleno dotazníkové šetření. Okruh respondentů se skládal z příslušníků PČR sloužících v Pardubickém kraji. Celkově bylo do šetření zahrnuto 85 policistů, z toho 81 mužů a 4 ženy.

V úvodu se zaměříme na stanovené hypotézy. Celkově byly v šetření stanoveny 3 hypotézy.

H1 měla za cíl potvrdit, nebo vyvrátit, jestli většina dotázaných za svého působení u PČR užila donucovací prostředky proti uvedeným skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek). Na hypotézu v dotazníku odpovídaly položky č. 5 – 9, kdy byla hned u první položky hypotéza **potvrzena**, neboť 94 % respondentů uvedlo, že donucovací prostředky proti uvedeným skupinám osob užije nejméně 1x za rok. Zjištěným skutečností odpovídá i výzkumné šetření Flajsara (2017), který obdobný výzkum aplikoval v Jihomoravském kraji, kdy zjistil, že jeho převážná část respondentů donucovací prostředky také užila. Zajímavé výsledky spatřujeme v následujících položkách. Všimáme si velmi značného rozdílu mezi užitím donucovacích prostředků proti skupinám osob mladších 18 let a ostatním skupinám. Z celkového počtu respondentů, kteří alespoň jedenkrát donucovací prostředek užili, tak učinilo proti nezletilým pouze 7 policistů a vůči mladistvým 27. Naopak, proti osobám opakovaně odsouzeným pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, toto zákonné oprávnění využila bezmála většina dotázaných policistů. V případě recidivistů 77 respondentů, u osob pod vlivem dokonce 78 příslušníků.

H2 byla formulována: Respondenti, kteří užívali donucovací prostředky, tak učinili proti recidivistům ve více případech, než proti ostatním skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání (nezletilí, mladiství, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek). Hypotézu sytily položky č. 6-9. Pro objektivní ověření, či vyvrácení hypotézy 2 a přehlednější zpracování, byla rozčleněna do dalších třech subhypotéz. V dalších částech H2 jsme sledovali četnost užití donucovacích prostředků proti recidivistům ve srovnání s ostatními skupinami osob. Z provedené analýzy vyplývá, že policisté jednoznačně užívali vícekrát donucovací prostředky proti recidivistům (77 respondentů), než proti nezletilým (7 respondentů) a mladistvým (27 respondentů). 78 respondentů uvedlo, že zákonné násilí použilo proti osobám pod vlivem, tedy o jednoho respondenta více, než v případě recidivistů. Tím pádem **zamítáme**, že v nejvíce případech naši respondenti užívají donucovací prostředky proti recidivistům. Tvrdím, že jsou ze strany příslušníků PČR nejčastěji donucovací prostředky užívány proti osobám opakovaně odsouzeným, odpovídá tvrzení Marešové (2011), která uvádí, že většina recidivistů (70-100 %) trpí psychopatií. Tato disociální porucha má za následek opakované kriminální chování, které se bezpochyby pojí s konfrontací příslušníků PČR. Současně dokládá oficiální statistika PČR, že se v posledních deseti letech (od roku 2008) na trestné činnosti nejvíce podíleli recidivisté a osoby pod vlivem návykové látky.

H3 měla za úkol zjistit, zda většina respondentů považuje služební přípravu za dostatečnou k použití donucovacích prostředků proti uvedeným skupinám osob páčající protiprávní jednání. Hypotézu sytily položky č. 16, 17 a nepřímo se s ní pojila položka č. 19. Získaná data uvádějí, že 80 % oslovených příslušníků odmítá, že by byl služební výcvik zaměřen na vybrané skupiny osob. Současně 60 % policistů uvedlo, že by jednoznačně takový výcvik při služební přípravě ocenili. Na základě vyhodnocených odpovědí hypotézu **zamítáme**. Za přidanou hodnotu H3 považujeme výsledky z položky č. 19, kde se 66 % respondentů vyjádřilo ve smyslu, že by současně ocenilo služební přípravu zaměřenou na efektivní jednání s vybranými skupinami osob, tedy jednání, které předchází samotnému použití donucovacích prostředků.

Problematikou užití donucovacích prostředků proti vybraným skupinám osob páčající protiprávní jednání, se doposud podle našich zdrojů nezabývala žádná odborná literatura. Použití donucovacích prostředků proti uvedeným osobám nevěnují pozornost

ani statistiky PČR. Podobná témata máme možnost nalézt v několika závěrečných pracích, nicméně se jedná pouze o shodu některých částí prací, nikoliv hlavní myšlenky. Jednou z takových částí je služební výcvik policistů. Jako příslušník PČR již nějaký čas pociťuji neshody mezi služební přípravou a reálnou situací. Z toho důvodu jsem část svého výzkumu věnoval služební přípravě. Z interních zdrojů PČR (Evidence Trestního Řízení, statistika použití DP) je známo, že nejčastěji užívaným donucovacím prostředkem jsou hmaty, chvaty, údery a kopy. Pro představu byl tento donucovací prostředek v roce 2018 v Pardubickém kraji užit v 288 případech, v roce 2017 219 krát a v roce 2016 166 krát. Provedeným šetřením bylo zjištěno, že se pouze 21 % respondentů věnuje v rámci služební přípravy hmatům, chvatům, úderům a kopům. Nejvíce dotázaných policistů (66 %) uvedlo, že nejčastěji cvičí manipulaci se služební zbraní. Pokud se na donucovací prostředky prováděné služební zbraní podíváme z hlediska statistiky, zjistíme, že v roce 2018 byla užitá hrozba namířenou střelnou zbraní ve 24 případech, v roce 2017 v 10 případech a v roce 2016 v 7 případech. Úder střelnou zbraní ani varovný výstřel nebyl užit v uvedených letech ani jednou. Data zpracovaná v našem výzkumu odpovídají skutečným vycházejícím z policejních statistik. Za nejvíce využívaný donucovací prostředek respondenti označili právě hmaty, chvaty, údery a kopy (64 %). Všechny 80 dotázaných policistů rozložilo svou odpověď na otázku, který prostředek naopak využívají nejméně, mezi donucovací prostředky realizované služební zbraní. O paradoxu, kdy se služební příprava ubírá opačným směrem než je reálná situace, rovněž hovoří ve své práci Flajsar (2017). Do předmětu zájmu jsme zahrnuli, zda se při výkonu služby dostal policista do situace, kdy byl nucen použít donucovací prostředek, pro jehož užití nebyl vycvičen. Policisté v Pardubicích se dle odpovědí do takových situací takřka nedostávají. 95 % z nich nikdy nepoužilo donucovacího prostředku bez předchozího výcviku. S velmi podobnými výsledky zrealizovala výzkum Šumšalová (2018), přičemž 84 % jejích respondentů obdobně nikdy neužilo donucovací prostředek, na který nebyli vyškoleni. Poslední položkou v dotazníku jsme respondentům dali prostor vyjádřit svůj názor na složení služební přípravy. Poněkud zklamáním pro nás bylo 29 policistů, kteří otázku nechali bez odpovědi. Připomínka 19 respondentů o menší časové dotaci pro výcvik manipulace se služební zbraní koresponduje s provedenou analýzou. Nad návštěvou posilovny, kterou uvedlo 16 policistů, není od věci se zamyslet. Při prostudování závazného pokynu policejního

prezidenta o provádění služební přípravy příslušníků PČR, kterým je stanoven obsah služební přípravy zjistíme, že kondiční a silové přípravě není věnován žádný prostor. Každý policista by se tak měl ve fyzické formě udržovat individuálně ve svém volném čase. Když si připomeneme, že jedním z předpokladů úspěšného použití donucovacích prostředků je kondiční stav zasahujícího, který je mimochodem jedním z kritérií příjmu do služebního poměru, a je pravidelně testován, napadá nás otázka: Jak je možné, že udržování fyzické připravenosti není obsahem služební přípravy? Podobnou otázku kladl a snažil se zodpovědět ve své závěrečné práci Dvořák (2014).

Výsledky provedeného šetření jsou převážně v souladu s dostupnými obdobnými studii. Pevně se jedná o skutečnosti týkající se obecného použití donucovacích prostředků PČR. Jak jsme již uvedli, studii zabývající se užitím donucovacích prostředků proti vybraným skupinám osob postrádáme. Možná právě naše práce v budoucnu poslouží jako srovnávací materiál pro práce ubírající se směrem zkoumané problematiky. Cíle našeho výzkumného šetření byly naplněny, neboť se nám podařilo provedeným šetřením zjistit konkrétní informace o používání donucovacích prostředků proti vybraným skupinám osob, zejména četnost užití proti jednotlivým skupinám a taktickou připravenost. Kvantitativní metodu formou dotazníků hodnotíme jako vhodně zvolenou metodu. Za úskalí lze považovat absenci obdobné studie, nicméně i přes to jsme v našich výsledcích došli částečné shody se studii obecné problematiky užití donucovacích prostředků, a proto výzkum považujeme za úspěšný.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo shrnout dostupné poznatky o používání donucovacích prostředků příslušníků Policie České republiky proti skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání a zjistit konkrétní skutečnosti o použití jednotlivých donucovacích prostředků, zejména četnost a specifika užití donucovacích prostředků proti skupinám osob páchající protiprávní jednání (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek).

První z cílů byl naplněn v teoretické části práce, která se věnovala vysvětlení pojmu donucovací prostředky, jakou zastávají úlohu v systému zákonných oprávnění příslušníka PČR a obecnými pravidly jejich užití při služebním zákroku. Ve zbylé části teorie byla základně charakterizována instituce Policie České republiky a vymezen pojem protiprávní jednání. Současně byla teoretická část doplněna o charakteristiku vybraných skupin osob dopouštějících se protiprávního jednání z hlediska právního, psychologického a sociálního.

Další cíl byl realizován ve výzkumném šetření, které bylo uskutečněno formou kvantitativní se zvolenou dotazníkovou metodou. Šetření se zúčastnilo 85 příslušníků Policie České republiky Pardubického kraje. Rovněž tento cíl byl naplněn, jelikož jsme zjistili, jak často oslovení policisté užívají donucovací prostředky proti vybraným skupinám osob a zda náležitostem jejich užití odpovídá služební příprava policistů.

Z výsledku šetření vyplynulo, že nejčastěji policisté užívají donucovací prostředky proti osobám opakovaně páchající trestnou činností a osobám pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek. Služební příprava v rámci výcviku pro použití donucovacích prostředků nerozlišuje osoby, proti nimž mají být užity. Dotázaní policisté by takovou specializací služební přípravy podle výsledku šetření ocenili. Současně byla vyzkoumaná data porovnána s výsledky studií, které se obdobně zabývají problematikou použití donucovacích prostředků.

Na základě provedeného výzkumu vyvstávají doporučení pro praxi. Inovace, které by mohly zefektivnit služební výcvik a tím účinnost donucovacích prostředků, vyplývají přímo z odpovědí respondentů výzkumného šetření. Smysluplné řešení spatřujeme

v omezení časové dotace pro suchý nácvik se služební zbraní, jelikož jak oficiální statistiky PČR, tak odpovědi v našem dotazníku dokázaly, že donucovací prostředky prováděné služební zbraní patří dlouhodobě k nejméně využívaným. V osnovách služební přípravy je přitom nácviku na použití těchto donucovacích prostředků (úder střelnou zbraní, hrozba namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel) věnován největší prostor. Naopak hmaty, chvaty, údery a kopy jsou služebním výcvikem opomíjeny. Jako dlouhodobě nejčastěji užívaný donucovací prostředek, by si určitě zasloužil větší časovou dotaci, právě na úkor manipulace se služební zbraní. S určitostí se při prezentování naší teorie setkáme s protichůdnými názory, že služební zbraň představuje smrtelně nebezpečné riziko, a proto je jí věnován takový prostor služebního výcviku. K tomu lze jen dodat, že podle našeho názoru služební zbraň představuje vysokou míru rizika při jejím použití ve smyslu střelné zbraně, a ne při užití, jako donucovacího prostředku. Zkrátka jsme toho názoru, že se méně času ve služební přípravě věnované manipulací se zbraní nepojí s vyšší mírou nebezpečnosti při použití služební zbraně jako donucovacího prostředku, ve smyslu způsobených zraněných neodpovídajících povaze a nebezpečnosti páchaného jednání. Taková rizika si umíme představit při neoprávněném užití služební zbraně, jako zbraně střelné. Takovým situacím by ovšem měla předcházet odborná znalost služebního zákona a psychologický profil policisty, který je detailně testován při příjmu do služebního poměru. Dále shledáváme ku prospěchu věci zaměřit služební výcvik na použití donucovacích prostředků proti jednotlivým skupinám osob. Nelze přistupovat při služebním zákroku za použití síly k nezletilému chlapci stejně, jako k osobě s bohatou kriminální minulostí či osobě bezprostředně po aplikaci návykové látky. Ve většině případů užití donucovacích prostředků předchází verbální komunikace, proto se domníváme, že jakákoliv forma školení zaměřena na efektivní jednání s jednotlivými skupinami osob, by byla žádoucí.

Na závěr je nutné zmínit, že provedené šetření zmapovalo situaci v Pardubickém kraji. Studie, které jsme využili k porovnání, se s naším tématem shodovaly jen v některých částech, proto není možné vztahovat vyzkoumaná data na celý policejní sbor České republiky. Celorepublikový výzkum ubírající se obdobným směrem jako naše práce, by mohlo být zajímavé téma ke zpracování.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

CARPENTIER, Chloé. Drugs and crime - a complex relationship. *Drugs in focus* [online]. 2007, č. 2 [cit. 10.3.2019]. ISSN 1725-8480. Dostupné z: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index36331EN.html>.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky: s komentářem*. Praha: 2009. ISBN 978-80-86477-49-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva a Vendula Hlavatá. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. 3., aktualiz. vyd. Praha: 2009. ISBN 978-80-7357-458-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-24-0.

KOPAL, Jiří. *Občan, zákon a policie*. Brno: 2001. ISBN 80-86544-02-8.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.

LOUČKOVÁ, Ivana. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-79-3.

MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-119-6.

MELICHAROVÁ, Dita. Specifika výsledku nezletilého v civilním řízení. *Soudce: časopis Soudcovské unie České republiky*. Praha: Soudcovská unie České republiky, 2008, roč. 10, č. 7-8, s. 62–68. ISSN 1211-5347.

MPSV ČR. *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

NECHANSKÁ, Blanka, Viktor MRAVČÍK a Petr POPOV. *Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. Monografie. ISBN 978-80-7440-073-5.

PRÁŠKOVÁ, Helena. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-456-8.

SPIRIT, Michal. *Základy práva pro neprávnický*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-116-8.

SUCHÝ, Oldřich. *Příčiny a prevence recidivy*. Praha Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1983.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-178-9.

ŠČUREK, Radomír. *Použití donucovacích prostředků Policie ČR*. [Online]. 2000. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.fbi.vsb.cz/export/sites/fbi/040/.content/syscs/resource/PDF/donucovaci_prostredky.pdf.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.

VANTUCH, Pavel. *Stav a perspektivy systému postpenitenciárního působení v Československu*. In: *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: 1990. ISSN 0231-6625. roč. 129, č. 11.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Přestupky*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-945-6.

ZEMAN, Petr, Michaela ŠTEFUNKOVÁ a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-151-6.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. ISBN 80-86795-05-5.

Internetové zdroje:

DVOŘÁK, Lukáš. *Srovnání donucovacích prostředků v České republice a v okolních státech* [online]. Brno, 2015 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/fsc7y>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií.

FLAJSAR, Kamil. *Frekvence použití donucovacích prostředků u Policie České republiky* [online]. Brno, 2017 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/uwgdw/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií.

Portál Epravo.cz. Pojmové znaky trestného činu. *Epravo.cz* [online]. 2002 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pojmove-znaky-trestneho-cinu-16944.html>.

Portál nsz.cz. Ochrana dětí. *nsz.cz* [online]. 2003 [cit. 10.03.2019]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>.

ŠABATOVÁ, Anna. *Veřejný ochránce práv* [online]. 2017 [cit. 10.03.2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/2618-16-VOP-z18.pdf.

ŠUMŠALOVÁ, Michaela. *Analýza donucovacích prostředků a taktika jejich použití při služebním zákroku příslušníků Policie České republiky*. Brno, 2018 [cit. 2019-04-14].

Dostupné z: https://is.vske.cz/th/pdiv8/Sumsalova_BP.pdf Bakalářská práce. Vysoká škola Karla Engliš, a.s..

Legislativa:

Zákon č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. *Zakonyprolidi.cz* [online]. 2019 [cit. 10.3.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65>.

ZPPP (závazný pokyn policejního prezidenta) č. 4/2009, provádění služební přípravy příslušníků Policie České republiky

Seznam tabulek

Tabulka 1 Zastoupení respondentů dle pohlaví	34
Tabulka 2 Zastoupení respondentů dle věku	34
Tabulka 3 Zastoupení respondentů dle služebního zařazení	35
Tabulka 4 Zastoupení respondentů dle doby působení ve služebním poměru u PČR....	36
Tabulka 5 Změny ve služební přípravě.....	50

Seznam grafů

Graf 1 Četnost užití donucovacích prostředků	37
Graf 2 Četnost užití donucovacích prostředků proti nezletilým	38
Graf 3 Četnost užití donucovacích prostředků proti mladistvým	39
Graf 4 Četnost užití donucovacích prostředků proti recidivistům	40
Graf 5 Četnost užití donucovacích prostředků proti osobám pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek	41
Graf 6 Skupina osob páchajících protiprávní jednání proti kterým jsou obecně nejčastěji užity donucovací prostředky	42
Graf 7 Skupina osob představující největší riziko při užití donucovacích prostředků ...	43
Graf 8 Nejčastěji užívaný donucovací prostředek	44
Graf 9 Nejméně často užívaný donucovací prostředek	45
Graf 10 Nejčastěji vyučovaný donucovací prostředek	46
Graf 11 Zájem o zaměřený služební výcvik užití donucovacích prostředků	47
Graf 12 Absolvovaný výcvik pro efektivní jednání se skupinami osob páchající protiprávní jednání	48
Graf 13 Zájem o výcvik pro efektivní jednání se skupinami osob páchající protiprávní jednání	49

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník

Příloha A

Dobrý den jmenuji se Tomáš Novák a jako student Univerzity Hradec Králové oboru sociální patologie a prevence Vás touto cestou žádám o vyplnění krátkého dotazníku k mé závěrečné práci, která mapuje použití donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky Pardubického kraje. Dotazník slouží pouze ke studijním účelům a je anonymní. Vyplněné dotazníky mi prosím jakoukoliv cestou zanechte na obvodním oddělení Pardubice 2. Děkuji za spolupráci.

1. Pohlaví

- žena
- muž

2. Věk

- 18 - 27
- 28 – 37
- 38 – 47
- 48 – 57
- 57 a více

3. Služební zařazení u PČR

- Obvodní oddělení PČR
- Pohotovostní a eskortní odd. Pardubického kraje
- Dopravní inspektorát Pardubického kraje
- Odbor cizinecké PČR Pardubice

4. Délka služebního poměru u PČR

- 0 – 3
- 4 – 6
- 7 – 9
- 10 – 12
- 13 a více

5. Jak často užíváte donucovací prostředky v rámci služebního zákroku proti uvedeným skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání? (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek)

- Nikdy jsem nepoužil(a)
- několikrát za rok (1x – 10x)
- minimálně 1x za měsíc
- minimálně 1x za týden
- každý den služby

*** V případě, že jste u otázky č. 5 označili odpověď „nikdy jsem nepoužil“, nevyplňujte otázky č. 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14.**

6. Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob nezletilých dopouštějících se protiprávního jednání?

- nikdy jsem nepoužil(a)
- 1x za dobu služebního poměru
- 2x – 3x za dobu služebního poměru
- 4x a více za dobu služebního poměru

7. Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob mladistvých dopouštějících se protiprávního jednání?

- nikdy jsem nepoužil(a)
- 1x za dobu služebního poměru
- 2x – 3x za dobu služebního poměru
- 4x a více za dobu služebního poměru

8. Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob recidivistů dopouštějících se protiprávního jednání?

- nikdy jsem nepoužil(a)
- 1x za dobu služebního poměru
- 2x – 3x za dobu služebního poměru
- 4x a více za dobu služebního poměru

9. Jak často se při výkonu služby setkáváte s použitím donucovacích prostředků proti skupině osob pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek dopouštějících se protiprávního jednání?

- nikdy jsem nepoužil(a)
- 1x za dobu služebního poměru
- 2x – 3x za dobu služebního poměru
- 4x a více za dobu služebního poměru

10. Proti, kterým z uvedených skupin osob páchající protiprávní jednání se domníváte, že jsou obecně užity donucovací prostředky nejčastěji?

- nezletilým
- mladistvým
- recidivistům
- osobám pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek

11. Která z uvedených skupin osob páchající protiprávní jednání pro Vás při užití donucovacích prostředků představuje největší riziko? (Zranění policisty, neúspěšné dokončení zákroku, apod.)

- nezletilí
- mladiství
- recidivisté
- osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek

12. Který donucovací prostředek užíváte v praxi nejčastěji?

- hmaty, chvaty, údery a kopy
- slzotvorný prostředek
- obušek nebo jiný úderný prostředek
- služební pouta
- úder střelnou zbraní
- hrozba namířenou střelnou zbraní
- varovný výstřel

13. Který donucovací prostředek užíváte v praxi nejméně často?

- hmaty, chvaty, údery a kopy
- slzotvorný prostředek
- obušek nebo jiný úderný prostředek
- služební pouta
- úder střelnou zbraní
- hrozba namířenou střelnou zbraní
- varovný výstřel

14. Kterému z uvedených donucovacích prostředků se při služebním výcviku nejvíce věnujete?

- hmaty, chvaty, údery a kopy
- úderný a slzotvorný prostředek
- služební pouta
- manipulace se služební zbraní

15. Kterému z uvedených donucovacích prostředků se při služebním výcviku nejvíce věnujete?

- hmaty, chvaty, údery a kopy
- úderný a slzotvorný prostředek
- služební pouta
- manipulace se služební zbraní

16. Je služební výcvik zaměřen na užití donucovacích prostředků proti uvedeným skupinám osob dopouštějících se protiprávního jednání? (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek)

- ano
- ne

*** V případě kladné odpovědi zakroužkujte, proti které skupině osob v textu znění otázky.**

17. Ocenili byste při dalším výcviku zaměření na uvedené skupiny osob? (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek).

- spíše ano
- rozhodně ano
- spíše ne
- rozhodně ne

18. Setkali jste se kromě služební přípravy (fyzické, taktické) i s jinou formou výcviku zaměřenou na přístupy k uvedeným skupinám osob? (nezletilí, mladiství, recidivisté, osoby pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek) Zejména efektivní komunikaci, psychologický přístup aj.?

- nikdy jsem se nesešel(a)
- na kurzu základní odborné přípravy
- v průběhu výkonu služby

19. Ocenili byste formu výcviku uvedenou v otázce č. 18?

- spíše ano
- rozhodně ano
- spíše ne
- rozhodně ne

20. Kdybyste vedl(a) služební výcvik, co byste změnil(a), oproti stávajícímu?

.....

.....

.....

.....

.....

.....